

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКА СЬОГОДЕННЯ:
ПАРАДИГМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА І ТЕХНОЛОГІЙ»**

(24-25 червня 2022 р.)

Київ
2022

УДК 001.895(063)
Н 34

Наука сьогодення: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій. Матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 24-25 червня 2022 р.). – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2022. – 104 с.
ISBN 978-617-8074-17-3

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Наука сьогодення: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій». Розглядаються загальні питання архітектури, біологічних наук, державного управління, історичних, геологічних, політичних наук та інші.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також для широкого кола читачів.

УДК 001.895(063)

ISBN 978-617-8074-17-3

© Колектив авторів, 2022
© Видавництво «Молодий вчений», 2022

ЗМІСТ

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Дьяконов А.М. ГЕНЕРАТИВНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ДИЗАЙНУ	7
Лучкіна Д.Е. ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ І ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ КИСВА.....	9

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Василега П.А. РЕАКЦІЯ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА РУХОВУ АКТИВНІСТЬ	12
Зубик П.Р., Клечак І.Р., Поєдинок Н.Л. ГРИБНІ ПОЛІСАХАРИДИ ЯК КОМПОНЕНТИ КОСМЕЦЕВТИЧНИХ ЗАСОБІВ З ІМУНОЛОГІЧНИМ ЕФЕКТОМ.....	16
Покотилова К.Г. ГЕОГРАФІЧНІ ОЗНАКИ ДЕНДРОФЛОРИ ЗІРНЕНСЬКОГО ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА (РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ)	21
Сіра Ю.Ю., Гавій В.М. ВПЛИВ ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ ЕКСТРАКТОМ ВІВСА ПОСІВНОГО НА КІЛЬКІСТЬ СТЕБЕЛ У ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ У ФАЗУ ВИХОДУ У ТРУБКУ	24

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Волошка Є.М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	28
Звірич В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	31

Хмелюк В.С.
БЕЗПЕКА ТА ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ 34

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Брегін О.Б.
АНАЛІЗ КАРТОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ
ОБЛОГИ ЗБАРАЖА 1649 РОКУ НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА С. АЛЕКСАНДРОВИЧА (М. ТОРУНЬ, ПОЛЬЩА) 37

Дударчук Л.В.
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА НА БЕРЕСТЕЙЩИНІ
В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 РР.) 41

Маркіна Л.А.
КОМПЛЕКС ЧЖОУКОУДЯНЬ І СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО:
ІННОВАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ 45

Пришляк О.Б.
ЗАМОК У С. КРИВЧЕ – ОДНА З НАЙКРАЩИХ
ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ 48

МЕДИЧНІ НАУКИ

Каширцева О.М., Опарін О.А.
ВЕГЕТАТИВНА ДИСФУНКЦІЯ У ПАТОГЕНЕЗІ
КОМОРБІДНОГО ПЕРЕБІГУ ГАСТРОЕЗОФАГЕАЛЬНОЇ
РЕФЛЮКСНОЇ ХВОРОБИ ТА ОЖИРІННЯ 52

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Кривулін Ю.А., Журавель О.А.
СПОСОБИ ЗАТРИМАННЯ ОДНИМ ПОЛІЩЕЙСЬКИМ,
А ТАКОЖ У СКЛАДІ НАРЯДУ 55

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Міщенко-Дрючило В.М.
МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ
СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ ПОКЛИКАННЯ 58

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Ярова А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НОВІТНІХ МАС-МЕДІА
НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ..... 62

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Чалкова І.Ю.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА
У РОБОТІ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ..... 66

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Голик Р.Р., Ярмілко А.В.

СИСТЕМА ГЕНЕРУВАННЯ КОДУ ДЛЯ UV-PCB-ТЕСН..... 69

Дуран С.С., Коціпак В.О.

ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ
ПРОГНОЗУВАННЯ ЧАСОВИХ РЯДІВ 74

Коціпак В.О., Дуран С.С.

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЧАСОВИХ РЯДІВ
ЕВОЛЮЦІЙНИМ МЕТОДОМ СИНТЕЗУ
ПРОГНОЗНОЇ СХЕМИ 76

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

Кокус В.В.

ЮЛІЙ СЕМЕНОВИЧ ГРОСМАН –
ОРГАНІЗАТОР І ПЕРШИЙ ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ФАРМАКОЛОГІЇ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ
(1937–1941 РР.) 78

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Баглай І.Ю.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХ ПРОЯВИ У СПОРТІ..... 83

Красновська Є.Г.

СПОРТ ЯК ОДИН З НАЙКРАЩИХ СПОСОБІВ ПІДТРИМКИ
ЗДОРОВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ 87

Кривулін Ю.А., Журавель О.А.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ
В НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДАХ СПОРТУ 90

Мурицхваладзе О.В.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСІБ І ЗРІЛОГО ВІКУ
ЗА ДОПОМОГОЮ ТРЕНУВАНЬ
З КОЗАЦЬКОГО БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА «СПАС» 93

Сілівончик А.В.

ФІЗИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ВПЛИВИ АЙКІДО
НА ЗДОРОВ'Я ТА ОСОБИСТІТЬ ПІДЛІТКІВ 96

Шинкаренко Д.О.

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ
РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ
У ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ 99

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Гуцалюк Ю.С.

РЕЛІГІЯ ЯК ОДИН ІЗ ВЕКТОРІВ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА 101

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Дьяконов А.М.

аспірант,

Науковий керівник: Бойчук О.О.

кандидат мистецтвознавства, професор,

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ГЕНЕРАТИВНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ДИЗАЙНУ

Сучасне промислове проектування базується на використанні широкого спектру комп'ютерних технологій; вони спрощують методи обчислення, допомагають з особливостями передачі кольору або текстури, відображають детальну форму та розмір об'єкта на макеті. Одним з інноваційних засобів оптимізації предметного дизайну є застосування генеративного проектування. Даний метод працює завдяки програмі зі штучним інтелектом, що здатний генерувати певну кількість вихідних даних, враховуючи задані параметри. Штучний інтелект створює безліч варіантів рішень у сфері вибору первинного планування, конфігурації будівлі або розташування меблів. Про актуальність теми також свідчить велика кількість наукових статей вчених, що використовують генеративний дизайн у різних сферах науки.

Застосування штучного інтелекту у контексті промислового дизайну дозволяє покращити швидкісні показники створення готових рішень. Зазвичай, дизайнеру потрібен час, щоб запропонувати до розгляду первинний макет. За умови використання генеративного дизайну, швидкість підбору можливих проектів значно збільшилась.

Програма налаштована на оптимізацію вхідних даних, тож комп'ютер пропонує до розгляду найоптимальніший проект. Багатоваріативність методу дозволяє людині враховувати найкращі пропозиції щодо втілення проекту, залишаючи за собою право вдосконалити або редагувати його. Також програма створює безліч варіантів, що можуть бути використані як додаткова альтернатива для затвердження фінального макету дизайну.

Принцип оптимізації працює не лише у контексті кількості можливих варіантів, але й для пошуку оптимального матеріалу. Враховуючи вхідні

параметри обмежень, сферу застосування, генеративний дизайн здатний оцінити можливе навантаження на той чи інший об'єкт та пропонує використання відповідного матеріалу. Пошук необхідного матеріалу відбувається паралельно зі створенням найбільш релевантного варіанту, що також пришвидшує затвердження та реалізацію проекту в реальному житті.

Використання генеративного проектування сприяє творчому розвитку мистецтва дизайнера. Не дивлячись на те, що штучний інтелект здатний спростити обчислювальні роботи, підібрати найбільш релевантний проект згідно заданих параметрів, він також впливає на творчий аспект роботи. Враховуючи всі задані обмеження, штучний інтелект моделює природні та незвичні форми, що не були використані раніше. Дизайнери у цьому випадку завжди мають вектор розвитку та можливість втілення у життя інноваційних рішень або незвичних дизайнів.

Можливість використання топологічної оптимізації дозволяє не лише звільнити людину від виконання обчислювальних робіт, але й створює розширене поле можливостей. Завдяки органічному поєднанню машинної та людської праці, ми можемо раціонально розподіляти обов'язки, ефективно та швидко діяти на вирішення поставлених завдань.

Таким чином, використання генеративного проектування у роботі з промисловим дизайном не створює готових рішень, але дозволяє оптимізувати ряд процесів, задає зрозумілий та чіткий вектор розвитку, що може бути вдосконалений за допомогою втручання людини.

Список використаних джерел:

1. Rémi Ponche, Olivier Kerbrat, Pascal Mognol, Jean-Yves Hascoët A novel methodology of design for Additive Manufacturing applied to Additive Laser Manufacturing process. *Robotics and Computer – Integrated Manufacturing, Elsevier*, 2014, 30 (4), pp. 389–398.
2. Mary Kathryn Thompson, Giovanni Moroni, Tom Vaneker, Georges Fadel, R. Ian Campbell, Ian Gibson, Alain Bernard, Joachim Schulz, Patricia Graf, Bhriгу Ahuja, Filomeno Martina. *CIRP Annals – Manufacturing Technology*. Volume 65. Issue 2, pp. 737–760.

Лучкіна Д.Е.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ І ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ КИЄВА

Культурна спадщина є значним ресурсом для стратегічного формування держави і є необхідною складовою культури людської цивілізації. Ставлення до культурної спадщини є ознакою ступеня формування суспільства та духовної зрілості громадян. Цілеспрямована робота органів місцевого самоврядування у пам'ятничоохоронній структурі з метою передачі культурних цінностей майбутнім поколінням, ефективне використання спадщини у суспільному житті сприяє самоідентифікації нації, втілює її оригінальність та має суспільно значущу функцію підтримки стабільності розвитку.

Культурне надбання столиці є невід'ємною частиною культурної спадщини України, а отже, і всесвітньої культурної спадщини. Столиця має багате історичне та архітектурне надбання, зокрема, сакральні споруди – Києво-Печерську лавру, Софійський собор – об'єкти, що належать до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Архітектурні шедеври вимагають уваги з боку держави щодо охорони, збереження й реставрації.

Хотілось би трошки розкрити тему проблем самої реставрації. Навіть на прикладі Маріїнського палацу вже видні явні проблеми у владі та органах які займаються охороною пам'яток. Але хотілось би наголосити на те що, Маріїнський палац – це будинок урядових прийомів, як і був раніше, тому до його зовнішнього вигляду так і з інтер'єру треба відноситись відповідально, та реставрувати одразу як щось стає не так.

Наведемо приклади будівель, які, нажаль, доживають свої останні роки через недбалість з боку відповідних установ. Будинок кінця ХІХ ст. на вулиці Межигірській, 33/19 у Києві. Це пам'ятка архітектури у стилі неоренесанс, який виглядає в жахливо занедбаному стані, нещасна будівля декілька разів горіла у 2011, 2014 та 2017 роках, у будівлі немає даху, і вона повільно руйнується на очах місцян. Землю із садибою приватизували у 2007 році, а потім перепродали. Власник садиби не приймає ніяких мір щодо реставрації та відновлення цієї садиби. А це робиться для того, щоб будинок сам розвалився, а на викупленій ділянці

землі відбудували сучасну споруду, яка може не гармонізувати з ландшафтом Подолу.

Будинок Сікорського, розташований на вул. Ярославів Вал – пам'ятка історії національного значення. Триповерховий будинок знаходиться у занедбаному стані. Він довгий час був у власності готелю «Козацький» і належав міністерству оборони України. У 2000 р. садибу було передано в оренду на 49 років благодійного фонду «Музей історії повітроплавання та авіації ім. Сікорського». Незважаючи на зобов'язання фонду відновити будівлю, нажаль, жодного ремонту не проводилось і споруда продовжувала руйнуватися. У 2016 році рішенням Київського апеляційного господарського суду, будинок Сікорського все ж було повернуто у власність Міністерства оборони України. Втім, 13 травня 2021 р. у підвальному приміщенні будівлі сталась пожежа, ця будівля, нажаль, горить вже не вперше.

Приклади буди наведені з однією метою – вкотре приділити увагу збереженню видатних архітектурних шедеврів Києва. Ми підкреслили лише дві занедбаних пам'ятки, але в столиці їх на багато більше.

Варто висвітлити ще один аспект даної проблеми, а саме відношення людей до історії та спадщини. Якщо прогуляться по Подолу, вдивляючись у кожную будівлю, кожен архітектурний шедевр та в кожен фасад, можна знайти дуже вишукані скульптурні оздоблення. Але саморобні балкони й кондиціонери руйнують зовнішній вигляд історичних споруд. Але найогидніше та примітивне – оздоблення фасаду сайдингом, полімерними панелями для обшивки будинку. Це взагалі жахливий несмак: зробити дешевий балкон в два рази більше попереднього, оздобити дешевим світлим сайдингом, коли навколо цього балкону цегла оригінального кольору. Відтак, руйнується історичний простір не тільки одного будинку, а всієї вулиці.

Здійснення пам'яткоохоронної діяльності в Києві в останні роки має трохи уповільнений характер, що було обумовлено організаційно-правовими недоліками, неготовністю відповідних інститутів швидко відгукуватися на негативні установки, що склалися в цій сфері, малим рівнем фінансування. Наслідком таких процесів стало скорочення чисельності пам'яткоохоронних заходів, затримка необхідних реставраційно-відновлювальних робіт на об'єктах культурної спадщини.

Варто виділити найбільш серйозні проблеми в зазначеній галузі: перша – наявність суперечностей у чинному законодавстві в сфері охорони об'єктів культурної спадщини, що значно підвищує ризики

успішної реалізації інвестиційних проєктів, частиною яких є пам'ятки історії та культури. Друга – це недостатній обсяг фінансових ресурсів, що спрямовуються на збереження спадщини з усіх джерел фінансування. Третя – недостатня дослідженість деяких муніципальних районів; в деяких районах не перебуває на державному обліку жоден об'єкт культурної спадщини, що не відображає об'єктивної картини наявності пам'яток. Четверта – відсутність комплексних наукових досліджень з систематизації і вивчення об'єктів нематеріальної культурної спадщини, що існують сьогодні. Та п'ята – бідність, неефективність та значна застарілість матеріально-технічної бази музеїв, заповідників та закладів музейного типу, що перешкоджає ефективному вирішенню завдань щодо збереження і популяризації культурних цінностей. Взагалі проблем набагато більше, але виділено найбільш серйозні які, нажаль, спостерігаються в Києві.

Варіантами вирішення вище вказаних проблем можна запропонувати такі:

- реорганізація структури муніципального управління спадщиною, створення системи ефективних органів охорони об'єктів культурної спадщини;
- включення об'єктів археологічної спадщини до Переліку пам'яток археології міста Києва;
- підтримка нормативного технічного і санітарного стану будівель, оснащення сучасними комплексами технічних засобів безпеки та контролю за станом об'єктів, придбання приладів для забезпечення контролю клімату в фондосховищах;
- створення системи загальної, професійної, неформальної освіти, орієнтованої на вивчення нематеріальної культурної спадщини з використанням нових технологій.

Список використаних джерел:

1. У Києві запущено інформаційну кампанію зі збереження пам'яток культурної спадщини. URL: <https://kyivcity.gov.ua/>.
2. Знищення охорони пам'яток. URL: <http://kyiv-heritage.com/page/znischennya-okhoroni-pamyatok>.
3. Інституційні та правові проблеми збереження культурної спадщини. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/instituciyni-ta-pravovi-problemi-zberezheniya-kulturnoi>.

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Василега П.А.

аспірант,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

РЕАКЦІЯ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА РУХОВУ АКТИВНІСТЬ

На сьогодні об'єм наукових досліджень, що характеризує взаємозв'язок в системі «рухова активність – здоров'я дітей», зростає. Тенденція погіршення здоров'я дитячого населення обумовлена широким спектром біологічних та соціальних факторів, які знаходяться в конвергентному зв'язку. Фізично неактивний стиль життя, відсутність фізіологічно необхідної кількості фізичних навантажень, поширення інфекційних захворювань, далеко не повний список факторів, що впливають на показники рухової активності дитячого населення. Поняття «рухова активність» розглядається у працях таких вітчизняних та закордонних дослідників: Ніколаєва А.А. (2005), Bar-Or O., Rowland T. (2009), Ісаєнко Ю.М. (2012), Грудіної С.В. (2012), Павлової С.Н. (2014), Бутко М.А. (2015), Коваль О.Г. (2015), Пангелова Н.Є., Рубан В.Ю. (2018), Мовчан В.П. (2019). Руховою активністю є будь-який рух тіла, обумовлений скороченням скелетної мускулатури, що супроводжується витратами енергії [1; 4; 9; 10].

Головне завдання серцево-судинної системи під час рухової активності – транспортування додаткової кількості кисню до м'язів, що працюють, та видалення вуглекислого газу. Серед інших завдань можна виділити транспорт поживних речовин, метаболітів та гормонів, підтримка осмотичної рівноваги та терморегуляція.

Фізіологічні зміни, що забезпечують збільшення доставки кисню в м'язи, при руховій діяльності можна охарактеризувати за методом Фіка: $VO_2 = Q (CaO_2 - CvO_2)$ Де VO_2 – споживання кисню, Q – серцевий викид, та $CaO_2 - CvO_2$ різниця у вмісті кисню в артеріальній та змішаній венозній крові. Q – серцевий викид, представляє собою добуток частоти серцевих

скорочень (ЧСС) та систолічний об'єм (CO). Таким чином рівняння можна виразити в іншій формі: $VO_2 = \text{ЧСС} * CO (CaO_2 - CvO_2)$ Таким чином для підвищення поглинання кисню, повинен збільшитися серцевий викид, або артеріовенозна різниця кисню. У процесі рухової активності підвищуються обидва показники. Серцевий викид підвищується за рахунок підвищення ЧСС та систолічного об'єму, а артеріальна різниця кисню – за допомогою збільшення споживання м'язами кисню. Останній приводить до зниженого вмісту кисню в змішаній венозній крові [1, с. 35].

Максимальний серцевий викид фізично здорової дитини збільшується в 3–4 рази порівнюючи з показниками в стані спокою. Це збільшення в значній мірі обумовлене ЧСС, на систолічний об'єм припадає всього 20–25%. У дітей, що займаються спортом спостерігається більший вклад систолічного об'єму. Систолічний об'єм головний лімітуючий фактор у ланцюгу транспорту кисню, важливий детермінант максимального споживання кисню. При будь яких рівнях навантаження, у дітей систолічний об'єм нижчий ніж у дорослих. Що частково компенсується відносним вкладом ЧСС. Кінцевим результатом є зниження серцевого викиду на кожному метаболічному рівні. Невідомо, чи має якась функціональне значення понижений серцевий викид у дітей [1; 5; 7].

Різниця між дітьми та дорослими безпосередньо залежить від віку або стадії розвитку дитини. Так у дітей 8-10 років нижчий систолічний об'єм при однаковому рівні навантаження, ніж у дітей 11–13 років, але більш висока ЧСС. У результаті у дітей молодшого віку серцевий викид значно не відрізняється при певній інтенсивності метаболізму. Завдяки простоті контролю ЧСС є найчастіше аналізованою змінною в фізіології рухової активності. Визначення ЧСС дозволяє проводити моніторинг за реакціями серцево-судинної системи у відповідь на навантаження. Тісний взаємозв'язок з метаболічним рівнем зробив ЧСС зручним показником витрат енергії, а також засобом прогнозування максимального споживання кисню. Висока чутливість до тренувальних навантажень дозволяє ЧСС бути незамінною у визначенні підготовленості і сприйнятті до будь-якого зниження або збільшенню рівня тренувальних навантажень.

Відмічається, що субмаксимальна ЧСС у дітей знижується з віком. Наприклад, у дитини 8-ми років вона може бути на 30–40 уд/хв вище ніж у юнака 18-ти років при виконанні ідентичного навантаження. Така реакція частково обумовлена відносно високою інтенсивністю

навантаження, що виконується молодшими дітьми, також вона може спостерігатися при аналогічних метаболічних навантаженнях. Більш висока ЧСС серед дітей молодшого віку є біологічно нативною, оскільки компенсує низький систолічний об'єм [1, с. 35–39].

Хронологічно максимальна ЧСС у дітей та підлітків коливається в межах 195–210 уд/хв. Вона залишається доволі стабільною в дитячому віці і починає знижуватися до 20 років. Дані зміни не залежать від статі, рівня тренуваності, клімату та інших факторів зовнішнього середовища і становить в середньому 0.7–0.8 уд/хв на рік. Якщо взяти різницю між субмаксимальною та максимальною ЧСС, що відображає резерв ЧСС, то в підлітків 16 років вона буде вище, порівнюючи з дітьми 6-ти років. Також існують певні статеві відмінності ЧСС у дітей та дорослих. Під час дослідження, в якому дівчатка та хлопчики 6–7 років переносили на спині різну вагу при ходьбі з постійною швидкістю, було відмічено, що незалежно від величини ваги ЧСС у дівчаток була вище приблизно на 20 уд/хв. Такі відмінності традиційно пов'язують з більш низькою концентрацією гемоглобіну в крові жінок, але це характерно для жінок, які досягли статевої зрілості. Причини відносної тахікардії у дівчаток залишаються незрозумілими. Вона може бути пов'язана з відносно низьким рівнем рухової активності, або низьким систолічним тиском. Неможна відкидати статеві відмінності в автономній регуляції діяльності серця, хоча підтверджень цьому немає. Також у хлопчиків спостерігається швидше зменшення ЧСС на противагу дівчаткам, що може відображати різницю в автономних регуляторних механізмах. При виконанні фізичного навантаження певної потужності невеликими групами м'язів ЧСС підвищується більше, ніж при виконанні навантаження тієї-ж потужності великими групами м'язів. Наприклад виконання ергометрії за допомогою рук, коли ЧСС підвищує показники на 20–30 уд/хв вище ніж при подібних навантаженнях, які приходяться на ноги [1; 6].

На показники функціонування серцево-судинної системи можуть впливати різні фактори. Так патологічні зміни в організмі можуть негативно впливати на показники функціонування серцево-судинної системи. Моїсеєнко Р.О., Дудіна О.О., Гойда Н.Г. відмічають, що у структурі захворюваності дітей 0–17 років у 2015 році переважали хвороби органів дихання (67,11%), покривів тіла (5,14%), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (3,58%), травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх чинників (3,87%), хвороби органів травлення (3,6%), ока та його придаткового апарату (3,39%). За результатами статистичних

даних хвороби органів дихання посідають перше місце серед патології внутрішніх органів у дітей молодшого шкільного віку, що становить біля 80% усіх захворювань [6; 10].

У залежності від збудника ГРВІ наслідки впливу на серцево-судинну систему будуть різними, але завжди проявлятимуться на її функціонуванні. Так найпоширеніша група віруси грипу. Легка форма перебігу грипу, відмічається підвищенням температури тіла до 38,0 °С. спостерігається легка слабкість, інтоксикація слабо виражена. Можливе незначне зменшення ЧСС. Середня тяжкість перебігу грипу відмічається підвищенням температури до 38,5–39,5 °С відмічаються ознаки інтоксикації: слабкість, пітливість, болі у м'язах та суглобах, кашель, біль у горлі та нежить. Можуть відмічатися крововиливи в носовій порожнині, зміна ЧСС. Тяжка форма перебігу грипу супроводжується підвищенням температури тіла до 40–40,5 °С. Спостерігаються наступні патологічні зміни серцево-судинної системи: кровотечі, крововиливи, кровохаркання, зміни кров'яного тиску та ЧСС [2; 3; 8]. Таким чином факт захворювання на ГРВІ може призводити до патологічних змін в серцево-судинній системі, тим самим впливати на показники рівня рухової активності.

Список використаних джерел:

1. Бар-Ор О. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения / О. Бар-Ор, Т. Роуланд; пер. с англ. И. Андреев. – К.: Олимп. л-ра, 2009. – 528 с.
2. Войтович І.М. Суб'єктивні показники здоров'я школярів під час гострих респіраторних вірусних інфекцій / І.М. Войтович, В.М. Войтович // Молодіжний науковий вісник : Фізичне виховання і спорт: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [уклад. А.В. Цьось, В.П. Романюк]. – Луцьк, 2009. – С. 19–21.
3. Голубовська О.А. Гострі респіраторні захворювання та грип: особливості сучасного перебігу, лікування та профілактика / О.А. Голубовська, А.М. Печінка, А.В. Шкурба // Україна здоров'я нації. – 2012. – №21. – С. 129–131.
4. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю.Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С.Г., 2017. – 488 с.
5. Замрозович-Шадріна С. Рухова активність як основа всебічного розвитку дитини дошкільного віку // С. Замрозович-Шадріна // Обрії. – 2016. – №1 (42). – С. 46–48.
6. Калабухова А.С. Способи використання дихальних вправ для дітей молодшого шкільного віку як неспецифічний засіб профілактики ГРВІ / А.С. Калабухова, М.П. Радзівська // Молодий вчений. – 2018. – № 12(64). – С. 5–9.

7. Калиниченко І.О. Стан здоров'я дітей 6-10 років у динаміці навчання у початковій школі / І.О. Калиниченко, А.С. Колесник, А.Ю. Щепова // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2020. – Том 5, № 1 (23). – С. 250–255.

8. Крамарьов С.О. Гостра респіраторна вірусна інфекція у дітей: які інструменти в руках педіатрів / С.О. Крамарьов // Педіатрія погляд фахівця: тематичний номер. – 2021. – № 4(60). – С. 20–21.

9. Михайлюк О. Рівень Соматичного здоров'я школярів / О. Михайлюк // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т. 2. – С. 164–168.

10. Радзівська М.П. Аналіз залежності стилю життя і деяких параметрів захворюваності органів дихання дітей 7-9 років в Польщі і на Україні / М.П. Радзівська, Я. Кнотовіч, П.О. Радзівський, Т.Г. Диба, Т.В. Нестерова, Е.В. Диба // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 10. – С. 60–67.

Зубик П.Р.

магістрант;

Клечак І.Р.

кандидат технологічних наук, доцент;

Посидинок Н.Л.

доктор біологічних наук, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ГРИБНІ ПОЛІСАХАРИДИ ЯК КОМПОНЕНТИ КОСМЕЦЕВТИЧНИХ ЗАСОБІВ З ІМУНОЛОГІЧНИМ ЕФЕКТОМ

Спектр сполук, виділених з плодових тіл грибів, міцелію або культуральної рідини надзвичайно широкий. Вони можуть належати до сахаридів, органічних кислот, фенолів, вітамінів, білків, мінеральних сполук та інших класів речовин, які можуть впливати на імунну систему людини шляхом імуномодуляції, імуностимуляції, впливу на мікробіоту тощо, що дає можливість застосовувати їх у космецевтичних засобах [1, с. 22].

Вперше термін «космецевтика» був використаний членом-засновником Американського товариства хіміків-косметиків Реймондом Рідом у 1961 році, а через 23 років Альберт Клігмен використав його для опису засобів з косметичним і терапевтичним ефектом [2, с. 187]. Наразі під поєднанням слів «космецевтичні засоби» розуміють косметичні засоби, що містять біологічно активні речовини, які чинять терапевтичний ефект.

Космецевтичний сегмент ринку розвивається найшвидше, що зумовлено бажанням клієнтів не тільки якомога довше зберегти молодий вигляд, але й отримати терапевтичний ефект при дерматологічних проблемах [3, с. 1–2]. За типом продукції найбільш поширеними є засоби для догляду за шкірою, волоссям, ін'єкційні препарати та інші (догляд за ротовою порожниною, препарати для схуднення, для відбілювання зубів тощо). Такий спектр продукції привів до становлення розмірів ринку космецевтики на рівні вище 50 млрд доларів США та прогнозування його збільшення вдвічі до 2030 року [4].

Сполуки *Lentinula edodes*, *Grifola frondosa*, *Ganoderma lucidum*, є типовими компонентами традиційних косметичних засобів країн Азії, *Agaricus bisporus*, *Pleurotus ostreatus*, *Hypsizyguis ulmarius* – зустрічаються у складі косметики західних країн [1, с. 2]. Полісахарид *L. edodes* (лентинан) зміцнює імунну систему людини (підвищуючи активність імунних клітин при боротьбі з патогенами); плеуран з *P. ostreatus*, шизофілан з *Schizophyllum commune*, крестин з *Coriolus versicolor*, β -(1-6)-D-глюкан з *A. subrufescens* характеризуються імуномодулюючими властивостями. Ці та інші терапевтичні характеристики полісахаридів дозволяють додавати їх до косметичних засобів щоб підвищити їх цінність [1, с. 3–5, 5, с. 2422, 6, с. 3–4]. Крім того, грибні полісахариди чинять антибактеріальну, протівірусну та протигрибкову дію за рахунок стимуляції клітин імунної системи або пребіотичної ролі для нормальної мікробіоти [5, с. 2423–2426]. Наявність грибних полісахаридів у косметичних засобів для догляду за шкірою підвищує вологоутримуючу здатність епідермісу та рогового шару, тобто виконує аналогічну функцію до гіалуронової кислоти [6, с. 700].

Широкий спектр позитивних властивостей грибних полісахаридів дозволив створити лінійки космецевтичних засобів із високою терапевтичною цінністю, зокрема тих, що впливають на імунну систему людини, які наведені у таблиці 1.

**Перелік космецевтичних засобів,
що містять грибні полісахариди, із імунологічною дією**

Бренд	Назва космецевтичного препарату	Джерело полісахаридів	Біологічна активність
CV Skinlabs	Calming Moisture for Face, Neck & Scalp	Екстракт <i>G. lucidium</i> (підвищений вміст β -глюканів)	Протизапальна
CV Skinlabs Moon Juice	Rescue + Relief Spray	Екстракт <i>G. lucidium</i> (підвищений вміст β -глюканів) Екстракт <i>G. lucidium</i>	Протизапальна Протизапальна
	Calming Moisture for Face, Neck and Scalp		
	Body Repair Lotion		
	Plump Jelly Hyaluronic Serum		
Grown Alchemist	Anti-Pollution Primer	Екстракт <i>G. lucidium</i> Екстракт <i>G. lucidium</i> та <i>L. edodes</i>	Пребіотична
WABI-SABI	The Offering Probiotic Orange Blossom & Frankincense Toner		Пребіотична Протизапальна
House of Grō	After Dark Anti-Aging Night Serum		
Murad	Intensive-C Radiance Peel	Екстракт <i>F. officinalis</i>	Протизапальна, протимікробна

Джерело: розроблено авторами за даними [8–12]

Окрім готових комерційних засобів для догляду за шкірою на ринку присутні продукти (таблиця 2), що можуть бути використані в якості інгредієнтів вищевказаних засобів.

Отже, основними джерелами грибних полісахаридів є представники родів *Lentinula*, *Ganoderma*, *Pleurotus* та інші. Вони проявляють високу біологічну активність, впливаючи на імунну систему людини та проявляючи антимікробні властивості. При додаванні таких полісахаридів до складу косметичних засобів вони набувають більшої терапевтичної цінності, що особливо важливо для сучасного покупця. Тому даний спектр стрімко розвивається, що підтверджується широким варіантом косметичних засобів із імунологічною активністю та комерційними продуктами грибних полісахаридів, які можуть бути використані при створенні нових космецевтичних препаратів.

Таблиця 2

**Перелік готових продуктів грибних полісахаридів
та їх біологічної активності для потенційного використання
у складі космецевтичних препаратів**

Назва інгредієнту	Джерело полісахаридів	Біологічна активність
Actipone® Shiitake (Xiang Xun) GW	Екстракт <i>L. edodes</i>	Протимікробна
Pyogo Extract		Протизапальна
Shiitake Mushroom Cellular Extract		
ViaFerm® White Shiitake by GfN-Selco		
Bio Green Phytoplacenta		
Dermalab Phytocalciferol by Dermalab		
Plerasan® Sun	Екстракт <i>P. ostreatus</i>	Протиалергенна
Reishi Extract Powder	Екстракт <i>G. lucidium</i>	
Ganoderma Extract		
Dermalab Reishi extract		
Actipone® Reishi (Ling Zhi) GW		
Yeongzi Extract		
Reishi Mushroom Extract by Carrubba	Екстракт <i>G. lucidium</i>	Протизапальна, протимікробна
Reishi Extract Liquid		Протизапальна, імуностимулююча
Reishi Extract Powder	Екстракт <i>T. fuciformis</i>	Протизапальна, протиалергенна
Oriental Dew Drop by The Garden of Naturalsolution		Протимікробна, протизапальна
Silver ear fungus extract		Екстракт <i>S. commune</i>
MC-Glucan	Екстракт <i>P. linteus</i>	
Sang hwang mushroom extract by Dermalab		Екстракт <i>H. erinaceum</i>
Imperial Glucan	Екстракт <i>C. versicolor</i>	
Lions Mane Mushroom Extract-NS		Екстракт <i>G. frondosa</i>
Actipone® Coriolus (Yun Zhi) GW	Екстракт <i>F. officinalis</i>	
Turkey Tail Mushroom Extract-NS		
Extrapone® Maitake (Yun Xun) GW		
AGARIKON MUSH-ROOM by BotanicalsPlus		
Fomes Officinalis Extract	Екстракт <i>T. matsutake</i>	Протизапальна
Natural Snow by The Garden of Naturalsolution		
Inolixir™ by BASF	Екстракт <i>I. obliquus</i>	

Джерело: розроблено авторами за даними [13]

Список використаних джерел:

1. Mushroom Cosmetics: The Present and Future / Y. Wu et al. *Cosmetics*. 2016. Vol. 3, no. 3. P. 22. URL: <https://doi.org/10.3390/cosmetics3030022> (date of access: 07.06.2022).
2. Jha M. Phyto-Stem Cell: New Door in Cosmetology. *EcoProduction*. Cham, 2018. P. 187–197. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-92399-4_13 (date of access: 07.06.2022).
3. Nguyen J. K., Masub N., Jagdeo J. Bioactive ingredients in Korean cosmeceuticals: Trends and research evidence. *Journal of Cosmetic Dermatology*. 2020. Vol. 19, no. 7. P. 1555–1569. URL: <https://doi.org/10.1111/jocd.13344> (date of access: 07.06.2022).
4. Cosmeceuticals Market Size, Growth | Global Report, 2022–2029. *Fortune Business Insights™ | Global Market Research Reports & Consulting*. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/cosmeceuticals-market-102521> (date of access: 07.06.2022).
5. Lentinus edodes: A Macrofungus with Pharmacological Activities / P. S. Bisen et al. *Current Medicinal Chemistry*. 2010. Vol. 17, no. 22. P. 2419–2430. URL: <https://doi.org/10.2174/092986710791698495> (date of access: 07.06.2022).
6. Development of Mushroom-Based Cosmeceutical Formulations with Anti-Inflammatory, Anti-Tyrosinase, Antioxidant, and Antibacterial Properties / O. Taofiq et al. *Molecules*. 2016. Vol. 21, no. 10. P. 1372. URL: <https://doi.org/10.3390/molecules21101372> (date of access: 07.06.2022).
7. Mushrooms: Splendid Gifts for the Cosmetic Industry / K. Sujarit et al. *Chiang Mai J. Sci.* 2021. Vol. 48, no. 3. P. 699–725.
8. Organic & Safe Skincare – Proven Results | CV Skinlabs. URL: <https://cvskinlabs.com/> (date of access: 07.06.2022).
9. 100% Natural Anti Aging Skin Care | Grown Alchemist. URL: <https://www.grownalchemist.com/> (date of access: 07.06.2022).
10. Moon Juice – Adaptogenic Beauty & Wellbeing. URL: <https://moonjuice.com/> (date of access: 07.06.2022).
11. WABI-SABI® | Essential Oil Free Skincare For Sensitive Skin. URL: <https://wabisabibotanicals.com/> (date of access: 07.06.2022).
12. Murad Skincare – Canada. URL: <https://www.muradskincare.ca/> (date of access: 07.06.2022).
13. SpecialChem – Cosmetics. Cosmetics Ingredients Database | Online Raw Materials Search. URL: <https://cosmetics.specialchem.com/> (date of access: 07.06.2022).

Покотилова К.Г.
PhD, асистент,
Національний університет
біоресурсів і природокористування України

ГЕОГРАФІЧНІ ОЗНАКИ ДЕНДРОФЛОРИ ЗІРНЕНСЬКОГО ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА (РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ)

Нині пріоритетними як у всьому світі загалом, так і в Україні зокрема є питання збереження, відновлення, збагачення та раціонального використання природних ресурсів. Про це свідчить низка правових документів [7; 11; 12; 13]. Тому дослідження різних аспектів об'єктів природно-заповідної справи є надзвичайно важливими та актуальними на сьогодні.

Один із таких об'єктів – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Зірненський парк», який знаходиться у Рівненському районі неподалік від м. Березне. Площа парку складає 17,2 га. Загалом на його території ростуть деревні рослини 30 видів [1; 2; 5; 10].

У результаті досліджень виявлено, що дендрофлора Зірненського парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва представлена 18 автохтонними видами (60%) та 12 видами екзотів (40%) [4; 10]. Географічний аналіз екзотичних видів проводили на основі приналежності їх до флористичних областей Землі згідно з працею А. Л. Тахтаджяна [6], автохтонних – за схемою ботаніко-географічного районування Земної кулі, розробленої Г. Мойзелем зі співавторами [8; 9].

Встановлено, що дендроекзоти Зірненського парку репрезентують тільки Голарктичне царство. Значна кількість із досліджуваних екзотів представляють лише одну флористичну область (рис. 1). А саме, рослини чотирьох видів природно ростуть у межах циркумбореальної області (*Aesculus hippocastanum* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Philadelphus coronarius* L., *Tilia americana* L.), два види – у межах ірано-туранської (*Salix babylonica* L. та *Sambucus racemosa* L.), один вид – атлантико-північноамериканської (*Acer saccharinum* L.) флористичних областей [3].

Також виокремлено п'ять видів, які одночасно належать до двох та до трьох флористичних областей (рис. 1). А саме, із досліджуваних видів природно ростуть у межах циркумбореальної та атлантико-

північноамериканської областей такі види: *Fraxinus pennsylvanica* Marshall, *Pinus strobus* L. та *Thuja occidentalis* L.; у межах циркумбореальної та ірано-туранської – *Lonicera tatarica* L.; циркумбореальної, атлантико-північноамериканської та модреанської – *Acer negundo* L.

Рис. 1. Розподіл екзотичних видів деревних рослин з урахуванням природного поширення в межах флористичних областей (у відсотках)

Джерело: розроблено автором за власними даними

Автохтонну частину дендрофлори складають види, які належать до трьох типів ареалів та до восьми геоелементів. Переважна кількість видів відноситься до європейського (14 видів) типу ареалу, наступні за кількістю видів – субсередземноморський (три) та європейсько-західносибірський (один) типи ареалів. Із усієї кількості дендроавтохтонів більшість належить до європейського геоелементу (38,8%), наступні за кількістю видів східноєвропейський неморальний та західноєвропейський неморальний (їх частка складає по 16,6%), найменш репрезентовані геоелементи – бореальний, європейський лісовий, неморальний, європейський неморальний та панбореальний (по 5,6%).

Узагальнюючи, можна відмітити переважання на території досліджуваного парку автохтонних видів деревних рослин, із яких значна кількість видів європейського типу ареалу, а також європейського геоелементу. Це здебільшого зумовлено ґрунтово-кліматичними умовами регіону. Меншу частку від загальної кількості видів складають дендроекзоти. Із них найбільша кількість вважається автохтонами у межах територій циркумбореальної флористичної області.

Список використаних джерел:

1. Антонова Г. М. Природно-заповідний фонд Рівненської області. Під ред. Ю. М. Грищенко. Рівне, 2008. 215 с.
2. Положення про парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення «Зірненський парк» від 30 листопада 2011 р.
3. Попович С. Ю., Савоськіна А. М., Устименко П. М. [та ін.]. Дендрозологічний каталог природно-заповідного фонду Українського Полісся : монографія. За ред. С. Ю. Поповича. К., 2017. 465 с.
4. Попович С. Ю., Савоськіна А. М., Шерстюк М. Ю. [та ін.]. Заповідна дендрозоофлора Українського Полісся: монографія. За ред. С. Ю. Поповича. К., 2017. 188 с.
5. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. К., 2009. 332 с.
6. Тахтаджян А. Л. Флористические области Земли. Л., 1978. 248 с.
7. Global Strategy for Plant Conservation. Moscow: Division of the International Council of Botanical Gardens for Plant Protection. 2004. 16 p.
8. Meusel H., Jager E., Rauschert S. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropaischen Flora Karten. Jena, 1978. Bd. 2. 421 p.
9. Meusel H., Jager E., Weinert E. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropaischen Flora. Jena, 1965. Bd. 1. 535 p.
10. Popovych S., Pokotylova K. Comporative analysis of regional park dendrofloras of Ukraine in zoning aspect. *AgroLife Scientific Journal*. 2020a. Issue 9.1. P. 273–280.
11. Program for the Prospective Development of Conservation in Ukraine. (1994). URL: Retrieved from <http://zakon1rada.gov.ua/laws/show/177/94>.
12. Закон України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
13. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.1992 N 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>.

Сіра Ю.Ю.

студентка;

Гавій В.М.

кандидат біологічних наук, доцент,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ВПЛИВ ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ ЕКСТРАКТОМ ВІВСА ПОСІВНОГО НА КІЛЬКІСТЬ СТЕБЕЛ У ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ У ФАЗУ ВИХОДУ У ТРУБКУ

Пшениця озима майже в усіх областях України є основною культурою зернового господарства і використовується для продовольчих, фуражних цілей та експорту. У зв'язку з цим проблема збільшення урожайності цієї культури і покращення показників якості зерна стала досить актуальною.

Урожайність цієї культури залежить від кількості продуктивних стебел рослини. Для формування оптимальної густоти продуктивних стебел важливо реалізувати здатність озимої пшениці до куціння. Кількість стебел на одну рослину може коливатись у значних межах. При загальноприйнятій технології вирощування озимої пшениці воно становить 1–3 і тільки на зріджених посівах може зростати до 10 і більше. Додаткові продуктивні стебла підвищують урожайність на 30–50%. Багатостеблові рослини мають краще розвинену надземну масу і кореневу систему, більш стійкі до несприятливих умов росту і здатні формувати вищу продуктивність порівняно зі слабозвиненими одностебловими рослинами. Тому такі вчені, як В. М. Ремесло, В. Ф. Сайко, І. В. Фолтін, Ф. М. Куперман, А. О. Крустинь та інші вважають, що куцистість позитивно впливає на врожайність озимої пшениці.

Для озимої пшениці властива асинхронність у розвитку пагонів, що призводить до їх редуції на пізніших фазах росту. З початком фази виходу в трубку відбувається закладка квіток у колосках та активне збільшення колоса в розмірі. Це один із найбільш критичних періодів росту і розвитку зернових колосових культур. В цей час можливе скидання окремих пагонів у сильнорозкущених рослин озимої пшениці.

Метою нашої роботи є вивчення впливу передпосівної обробки насіння пшениці озимої сорту Ювівата 60 екстрактом вівса посівного на кількість стебел у фазу виходу в трубку.

Полюві дослідження проводилися на території навчально-дослідної агробіостанції Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (на дослідних ділянках).

Використовувалися такі варіанти обробки насіння:

- 1) контроль (дистильована вода);
- 2) 3%-розчин екстракту вівса посівного;
- 3) 6%-розчин екстракту вівса посівного;
- 4) 15%-розчин екстракту вівса посівного;
- 5) 30%-розчин екстракту вівса посівного.

У фазу виходу у трубку були зняті основні біометричні показники стебел пшениці озимої. Статистично опрацьовували матеріал за допомогою методів математичної статистики з використанням стандартних вбудованих функцій пакета спеціалізованого програмного забезпечення MS Office Excel-2010.

Результати досліджень впливу передпосівної обробки насіння екстрактом вівса посівного на кількість стебел пшениці озимої у фазу виходу у трубку відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив передпосівної обробки насіння екстрактом вівса посівного на кількість стебел пшениці озимої сорту Ювівата 60 у фазу виходу у трубку

Концентрація екстракту вівса посівного	Середня кількість стебел, шт	% до контролю
Контроль	5±0,5	100
3%	4±0,4*	80
6%	6±0,4*	120
15%	5±0,5	100
30%	7±0,6*	140

Примітка. * – Різниця достовірна порівняно з контролем ($p < 0,05$)

Встановлено, що застосування різних концентрацій екстракту вівса посівного виявляє вплив на процес утворення стебел пшениці озимої у фазу виходу у трубку і за дією, у більшості варіантів перевищують дію

контролю. Виявлено, що фізіологічна дія екстракту вівса посівного значно залежить від його концентрації.

З'ясовано, найбільша кількість стебел у пшениці озимої сформувалася за передпосівної обробки насіння 30 % екстрактом вівса посівного сорту Парламентський, що перевищило показники контролю на 40% відповідно. Високу ефективність щодо процесів утворення стебел пшениці озимої було виявлено за передпосівної обробки насіння пшениці 6% екстрактом вівса посівного, перевищуючи показники контролю на 20% відповідно.

У плодах вівса є цукри, крохмаль (50–60%), білкові речовини (14–16%), жирна олія (6–9%), вітаміни групи В, вітамін Е, каротиноїди, холін, стерини (стигмастерин, β -ситостерин, холестерин та ін.), стероїдні сапоніни (авенакозид А), органічні кислоти (щавлева, малінова, яблучна), кумарини, макро- і мікроелементи (Калій, Кальцій, Фосфор, Магній, Ферум). Рослина вівса містить флавоноїди: похідні апігеніну, лютеоліну, трицину; полісахариди: авенарин, авенін, авеналін; вітаміни, органічні кислоти: яблучну, щавлеву, аконітову та ін.; амінокислоти: триптофан, лізин; стероїдні сапоніни; макро- і мікроелементи: Калій, Силіцій, Магній, Фосфор, Ферум, Манган, Цинк, Мідь [6].

У складі зерна також присутні 12 незамінних амінокислот і 8 замінних. Такий багатий склад вівса, дозволяє насичити насіння достатньою кількістю поживних речовин, що сприяє кращому розвитку стебел [1].

А також, наявність у складі екстракту вівса, амінокислоти триптофану дозволяє рослині синтезувати фітогормони, такі як ауксини, гібереліни що покращують процеси утворення стебел, сприяють росту і розвитку рослин.

Передпосівна обробка насіння екстрактом вівса посівного стимулює утворення стебел пшениці озимої. Тому, подальше вивчення впливу зазначених концентрацій екстракту посівного на ріст і розвиток пшениці озимої є перспективним і може бути використана як елемент технології при вирощуванні зернових культур.

Список використаних джерел:

1. Большая энциклопедия лекарственных растений / Под ред.: Акад. РИА Г.А. Непокойчитского. Москва : АНС, 2005. 125 с.
2. Грицаєнко З.М., Грицаєнко А.О., Карпенко В.П. Методи біологічних та агрохімічних досліджень рослин і ґрунтів. Київ : ЗАТ "НІЧЛАВА", 2003. 320 с.

3. Журавлѐв Н.Ю., Омелько М.А. Морфогенез у растений in vitro. *Физиология растений*. 2008. Т. 55. № 5. С. 643–664.

4. Зінченко О.І., Салатенко В.Н., Білоножко М.А. Рослинництво : Підручник. Київ : Аграрна освіта, 2001. 591 с.

5. Лихочвор В.В. Особливості формування рослин озимої пшениці залежно від технології сівби. *Вісник аграрної науки* / за ред. В.В. Лихочвор, 1995. № 2. С. 40–46.

6. Омельченко З.І. Овес посівний. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/3105/oves-posivnij> (дата звернення: 12.06.2022).

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Волошка Є.М.

аспірантка,

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Основною задачею державного управління освітою є забезпечення її життєдіяльності незалежно від мінливості умов сучасного світу: процеси глобалізації, інтеграції, пандемії COVID-19 стали серйозними викликами, які публічне управління та адміністрування України пододало достатньо успішно. Були сформовані належні соціально-прогностичні, організацій, кадрові та матеріально-фінансові умови для динамічного розвитку освіти. Протягом двох років пандемії Україна створила достойну систему дистанційної освіти, яка стала в пригоді після початку збройної агресії.

Зклади фахової передвищої освіти забезпечують якісну підготовку фахівців, збагачуючи їх теоретичну базу ґрунтовною практичною діяльністю, потреба такого випускника максимально зросла на вітчизняному ринку в умовах війни, що обумовлено відтоком українців до європейських країн. Найактуальнішим стало питання випуску закладів фахової передвищої освіти, що готують персонал безпекової служби, а також підготовка умов для посилення кадрового потенціалу, який здійснює освітню діяльність відповідних навчальних закладів. Перед державним управлінням постала задача максимально швидко створити умови для належного функціонування фахової передвищої освіти, навіть в таких, надзвичайно складних умовах, застосовуючи увесь арсенал власних методів управління.

До найпоширеніших норм вираження методів управління належать: закони, укази, постанови, положення, статuti, правила, інструкції, рішення, розпорядження, накази [3, с. 152], що активно використовуються в управлінні освітою. Проаналізуємо деякі з них, що були ухвалені в умовах воєнного часу.

Від 28 лютого 2022 р Кабінет Міністрів України видав Розпорядження «Про проведення в 2022 році дострокових випусків курсантів (слухачів) випускних курсів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ та Державної служби з надзвичайних ситуацій», заклавши підвалини для формування нормативно-правового механізму публічного управління з метою забезпечення отримання дипломів про освіту випускниками зазначених навчальних закладів [6]. Таким чином був розроблений механізм дострокового отримання документів про освіту випускників безпекової служби України, як такої, що є максимально необхідною для ефективної боротьби проти агресора. Паралельно відбувся перегляд якості освітніх послуг, що надаються педагогічними працівниками, які забезпечують здобуття освіти військового спрямування. Наказом Міністерства оборони України від 31 березня 2022 р. затверджено Положення, у якому йшлося «Про атестацію» відповідних педагогічних працівників та були внесені необхідні корективи відповідно до реалій воєнного стану [4].

Посилилась увага щодо соціального захисту здобувачів фахової передвищої освіти, що відображено у Законі Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2022 р. № 377, де були розглянуті «Деякі питання виплати пенсії в разі втрати годувальника під час дії воєнного стану» [2].

Дуже актуальним вектором освітнього розвитку залишається якість освіти, в той же час, розуміємо, що в умовах воєнного стану провести всі заходи до підготовки акредитацій освітніх програм не є можливим, тому від 21 березня 2022 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України про «Деякі питання акредитації освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану», яка спрощувала процедуру акредитації та надавала можливість Державній службі якості освіти тимчасово приймати рішення про умовну акредитацію освітньо-професійних програм закладів фахової передвищої освіти [1].

Надзвичайно тривожним для кожного закладу освіти у 2022 році стає новий набір на навчання, що обумовлено двома факторами: відтік абітурієнтів за кордон та перебування частини потенційних абітурієнтів на тимчасово окупованих територіях. Тому, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України, були затверджені максимально гнучкі правила прийому до закладів фахової передвищої освіти, що

поліпшують процедуру прийому, а саме головне, надають можливість, здійснювати набір здобувачів освіти дистанційно [5].

Не дивлячись на початок воєнних дій на території України, її система освіти виявила стійкість та життєздатність. Фахова передвища освіта продовжує функціонувати та забезпечувати потреби вітчизняного ринку праці. Нормативно-правові механізми публічного управління фаховою передвищою освітою створюють підвалини для збереження цього рівня освіти, організації умов його злагодженої роботи, забезпечення соціального захисту учасників, належної якості освітніх послуг відповідно до сьогодишніх можливостей держави. При цьому, високий рівень тривоги викликає ситуація щодо вступу в українські заклади фахової передвищої освіти. Державою були розроблені механізми, що максимально спрощують умови вступу, що має посприяти успішному набору вступників на 2022-2023 навчальний рік.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання акредитації освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 338 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.06.2022).

2. Деякі питання виплати пенсії в разі втрати годувальника під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2022 № 377. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-viplati-pensiyi-v-razi-vtrati-goduvalnika-pid-chas-diyi-voennogo-stanu-377> (дата звернення: 20.06.2022).

3. Крисюк С. В. Державне управління освітою: навчальний посібник для слухачів, аспірантів, докторантів спец. «Державне управління освітою». Київ : НАДУ, 2009. 220 с.

4. Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників, які забезпечують здобуття фахових компетентностей спеціалізованої освіти військового спрямування: Наказ Міністерства оборони України від 31.03.2022 № 95 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0383-22#Text> (дата звернення: 20.06.2022).

5. Про затвердження Порядку прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти в 2022 році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2022 № 364 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0486-22#Text> (дата звернення: 20.06.2022).

6. Про проведення в 2022 році дострокових випусків курсантів (слухачів) випускних курсів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до

сфери управління Міністерства внутрішніх справ та Державної служби з надзвичайних ситуацій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 190-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2022).

Звірич В.В.

докторант,

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У сучасній науковій літературі та практиці публічного управління існує чимало різних механізмів управління персоналом в галузі охорони здоров'я. Кожен з них має свої переваги і недоліки, особливості прояву та процесно-структурні зв'язки.

З метою систематизації та узагальнення різних наукових підходів до формування та функціонування механізмів управління персоналом в галузі охорони здоров'я у даному дослідженні наведено їх класифікацію за двома основними ознаками:

- 1) за суб'єктами управління;
- 2) за функціональною ознакою.

За першою класифікаційною ознакою – за суб'єктами управління механізми публічного управління персоналом у галузі охорони здоров'я поділяють на:

– загальнодержавного рівня – тобто ті, механізми управління, які застосовуються – центральними органами влади – Міністерство охорони здоров'я України, Національною службою здоров'я України – і стосуються усіх підпорядкованих організацій, а саме: закладів охорони здоров'я державної і приватної форми власності;

– обласного рівня – включають ті механізми управління, що впроваджуються Департаментами охорони здоров'я при облдержадмі-

ністраціях і стосуються закладів охорони здоров'я III рівня надання медичної допомоги і заклади у спільній власності територіальних громад;

- районного рівня – охоплюють механізми управління, що впроваджуються управліннями/департаментами при районних, міських державних адміністраціях і стосуються закладів охорони здоров'я I та II рівень надання медичної допомоги і заклади, що підпорядковані цим органам на правах комунальної власності;

- рівня територіальних громад – включають ті механізми управління, що застосовуються на рівні селищних та сільських органах місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад.

За другою класифікаційною ознакою – функціональними властивостями – механізми публічного управління персоналом у галузі охорони здоров'я поділяються на:

- організаційний механізм певною мірою визначає результативність функціонування багатьох інших підвидів механізмів і включає формування чіткої структури управління, налагодження функціонування різних процесів, налагодження процедур, зв'язків між ними та організацію співпраці підрозділів і працівників;

- економічний механізм включає систему взаємопов'язаних елементів, що впливають на економічні відносини, формують внутрішнє і зовнішнє середовище функціонування галузі охорони здоров'я. В основі цього механізму закладено постійний пошук балансу між наявними ресурсами, що забезпечують функціонування галузі та потребами кінцевих споживачів, тобто пацієнтів та населення країни;

- правовий механізм передбачає сукупність процедур, що пов'язані зі створенням і реалізацією законодавчих документів та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів та об'єктів публічного управління досліджуваної галузі;

- інформаційний механізм включає сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують інформаційне середовище для ефективного публічного управління та адміністрування персоналом у галузі охорони здоров'я. Формування оперативної і прозорої інформаційної політики здатне забезпечити як налагодження внутрішнього комунікативного середовища функціонування управлінських систем, так і зовнішньої інформаційної сфери;

- соціальний механізм передбачає соціальну спрямованість управлінського механізму у публічній сфері охорони здоров'я в контексті організації роботи персоналу. Дана складова механізму повинна

формуватись на засадах соціального захисту і забезпечення умов роботи працівників галузі, впровадження корпоративних соціальних проєктів для персоналу та формування загальної корпоративної соціально відповідальної культури в досліджуваній сфері;

– мотиваційний механізм є доповненням до попереднього, оскільки передбачає впровадження різних форм матеріальної та нематеріальної мотивації працівників у галузі охорони здоров'я, що сприятиме підвищенню ефективності праці, забезпечення високого рівня вмотивованості кращих працівників до професійного розвитку, а тим самим підвищення якості надання медичних послуг працівниками та задоволеності кінцевих споживачів цих послуг – пацієнтів;

– фінансовий механізм є підкладовою, яка забезпечує функціонування усіх інших підкладових стосовно фінансових ресурсів, що необхідні для впровадження змін у галузі, для налагодження раціональної діяльності інших структурних елементів механізму публічного управління персоналом. В умовах децентралізації на даному етапі відбувається зміна системи фінансування медицини на різних рівнях, тому важливим є організація фінансового планування, фінансового прогнозування, аналітики та ефективного використання наявних фінансових ресурсів. Саме це і є основними завданнями реалізації цього механізму.

Таким чином наведена класифікація механізмів управління персоналом у галузі охорони здоров'я розкриває теоретичні особливості формування та функціонування системи публічного управління персоналом у даній галузі.

Хмелюк В.С.

аспірант,

*Інститут адміністрування та післядипломної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

БЕЗПЕКА ТА ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року по всій території України введено військовий стан, в деяких регіонах проходять активні військові дії, які наражають на небезпеку всіх громадян і не є виключенням освітяни та ті хто отримують освіту. Багато людей мігрували в інші безпечні місця, багато навчальних закладів було зруйновано чи обмежено у своєму функціоналі. По суті, звичайний процес на отримання знань та умінь був порушений. Викликом для держави стало налагодження його в надскладних умовах, головною умовою стала безпечна освіта, як для її отримувачів та і для викладачів. Ще однією складовою підтримання освітнього процесу під час військового стану, стало нормативно-правове регулювання, де б визнався порядок як саме необхідно діяти в тих чи інших ситуаціях, тобто оперативні державні рішення.

Основними факторами негативного впливу на освітній процес, під час військового стану в Україні є міграційні питання, комунікаційні, регулятивні, питання з безпеки цивільного захисту, оплата праці, документальне, правове та матеріальне забезпечення.

Розглянемо основні правила поведінки під час військового стану та нові терміни які стосуються безпеки освітян і здобувачів освіти в контексті роз'єднання загальних правил від правил в умовах освітнього процесу.

Повітряна тривога – система оповіщення чи попереджувальний сигнал, після якого громадянам рекомендується скористатися укриттям. Якщо повітряну тривогу буде оголошено під час навчального процесу у закладах освіти, то слід взяти до уваги фактори багатолюдності, підготовки до заходів евакуації, порядку та послідовності дій, для забезпечення безпеки учнів, студентів. В такому випадку, попередньо слід враховувати, наявність та доступність безпечного укриття в закладі освіти і працюючої системи сповіщення. Відповідальних осіб за проведення певних забезпечувальних заходів. Якщо це дистанційне навчання, то як правило учні чи студенти та викладачі можуть знаходитись в різних місцях і як правильно діяти в таких ситуаціях наразі не зрозуміло. Також,

залишається питання чи безпечно залишати дитину на дистанційному навчанні без догляду дорослого.

Оскільки, навіть якщо, зібрати дітей перед екранами та проводити для них заняття дистанційно, вони потребують особистої присутності в кімнаті дорослого задля безпеки дітей, а також щоб допомагати дитині організаційно, як було зауважено освітнім омбудсменом України під час години запитань до уряду [1].

Наступним питанням забезпечення безпечної освіти під час військового стану, якщо його буде продовжено надалі, стає наявність облаштованих для достатньої кількості учнів, студентів укриттів і сховищ, що на сьогодні достеменно не зрозуміло яким саме чинникам повинно відповідати, хто відповідальний за його організацію. Це питання актуальне сьогодні та потребує якнайшвидшого вирішення у майбутньому.

Як визначено в Кодексі цивільного захисту України, сховище – це герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів [2].

В освітньому процесі першочергово слід розуміти, що таке місце має бути у всіх діючих навчальних закладах, так як безпека педагогічних працівників та здобувачів освіти є найголовнішим. Проте, не зрозуміло чи можливо проводити навчальний процес у разі відсутності такого укриття, або яким саме це укриття повинно відповідати нормативним вимогам.

Відповідно роз'ясненням Міністерства освіти і науки України кожен працівник (педагогічний, науково-педагогічний та інші працівники) закладів і установ освіти, робота якого відбувається у дистанційному режимі, має самостійно визначити робоче місце та, відповідно, несе відповідальність за забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на обраному ним робочому місці, у тому числі за межами території України [3].

З огляду на роз'яснення Міністерства освіти і науки України, питання дистанційної освіти частково врегульовано та надано можливість самим працівникам освіти забезпечувати безпечність своєї роботи самостійно.

Щодо очного навчання, скоріше за все необхідно планувати та створювати необхідні місця для забезпечення безпеки освітнього процесу під час військового стану та після його завершення. Це дозволить створити умови для безперервного освітнього процесу в цілому.

Також, управлінському сектору слід приділити увагу щодо інформування та роз'яснювальної роботи з заходів цивільного захисту у випадках

повітряної тривоги чи інших військових загроз. Напрацювати чітку регламенту інструкцію щодо відповідних дій у різних можливих ситуаціях. Здійснити заходи матеріального забезпечення викладацького складу та обладнання укриттів.

Отже, взявши до уваги деякі фактори негативного впливу на освітній процес в умовах воєнного стану, можна прийти до висновку, що безперервність освітнього процесу, а саме головне безпечного, можна забезпечити, вирішивши нормативні питання врегулювавши порядок дистанційного та змішаного навчання. Організувавши на загальнодержавному рівні умови для продовження освітнього процесу, здійснивши інструктажі з питань цивільного захисту викладачам та одержувачам освіти, в деяких випадках забезпечивши матеріально-технічною базою, облаштування місць мінімізації ризиків від військового втручання укриттів, сховищ та систем оповіщення небезпеки.

Стратегічні цілі в організації забезпечення безпеки освітнього процесу не є вичерпні та можуть змінюватися в залежності від ступенів можливих ризиків та критичних ситуацій, що є головною задачею управлінського характеру.

Список використаних джерел:

1. Освіта під час воєнного стану – 30 запитань та відповідей: *Офіційний вебпортал освітнього омбудсмена України*. URL: <https://eo.gov.ua/osvita-pid-chas-voynenoho-stanu-30-zapytan-ta-vidpovidey/2022/04/18>.
2. Кодекс цивільного захисту України: *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст.458 в редакції від 16.06.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
3. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/3463-22 від 15.03.2022 року Керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних (військовоцивільних) адміністрацій Керівникам закладів освіти, наукових установ, підприємств. URL: <file:///C:/Users/Owner/Downloads/6232fdcf5982c232195069.pdf>.

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Брегін О.Б.

науковий співробітник,

Національний заповідник «Замки Тернопілля»

АНАЛІЗ КАРТОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ ОБЛОГИ ЗБАРАЖА 1649 РОКУ НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА С. АЛЕКСАНДРОВИЧА (М. ТОРУНЬ, ПОЛЬЩА)

Оборона збараського табору польських військ проти переважаючих у багато разів військ козацьких повстанців Богдана Хмельницького і кримських татар хана Іслама Гірея начебто вже досить добре відома. Понад сторіччя тому вона була предметом досліджень Людвіка Кубалі, згодом широко спопуляризованих [2, с. 112]. У свідомості вже багатьох поколінь поляків живе барвиста картина цих подій, змальована чарівним пером Генрика Сенкевича у “Вогнем і мечем”.

Опублікована через півстоліття сумлінна розвідка ксьондза Людвіка Фроня з ордену павлінів спирається на значно поширену джерельну базу й новітні дослідження. Цей автор зробив спробу співставлення Сенкевичевої візії з “історичною правдою” [4, с. 301]. Обидва твори дають аналіз топографії, відтворення ходу подій та їх локалізацію на місцевості, а також показують трізню в оцінках повстання Хмельницького [3, с. 19].

Автори всіх згаданих публікацій не були ознайомлені з жодними картографічними джерелами, які полегшили б просторове відтворення перебігу подій. А саме вони є основним матеріалом для досліджень облоги фортець чи укріплень таборів. Про існування в минулому планів збараського табору знав ксьондз Фронь. Проте, вважаючи їх безповоротно втраченими, він спробував самостійно на підставі писемних джерел і особистого ознайомлення з місцевістю схематично відтворити розташування і розпланування польського табору, яке враховувало поступове звуження укріплень. Його висновки потім прийняв Ян Відацький, не взявши до уваги важливі результати спостережень Станіслава Гербста й Адама Мілобендзького, про які йтиметься далі [1, с. 124].

Вже 1948 р. Станіслав Гербст вдало ідентифікував позбавлений будь-яких написів невеличкий схематичний план, роботу гданського графіка Вільгельма Гондіуса, стверджуючи: “незакінчений сліпий план, що єднається з циклом Гондіуса, зображає, на мою думку, облогу Збаража 1649 р. Боплан у тій облозі участі не брав. З іншого джерела відомо, що збараський оборонний табір проєктував лотарінжець інженер Нікола Дюбуа, а також, що звуження на третьому й четвертому етапах здійснив Себастьян Адерс. Можливо, що репродукований тут мідерит (125 мм x 91 мм) є гравюрою з того плану, який виконав військовий топограф, поручник артилерії Войцех Радван Радванський, автор віршованої “Збараської експедиції”, Варшава, 1649 [1, с. 140]. Помилково приписаний Себастьянові Адерсу “план четвертого етапу” табору, розпланованого вже Войцехом Радваном Радванським. Заслугують на увагу влучне розпізнання і синтетична оцінка важливості цього картографічного джерела: “Новий план витримує порівняння з сучасною тактичною картою і докладними історичними реляціями і становить підставу для нового, але вже топографічного коректного змалювання перебігу славетної облоги.

Порівнявши зміст “нововідкритого” рукописного плану з відомою здавна незакінченою Гравюрою Гондіуса, переконаємось у принциповій збіжності композиції досить складного контуру кількох поясів фортифікації. В обох випадках польський табір творять чотири послідовні лінії польових укріплень з бастионами та іншими спорудами. Їх взаєморозташування майже ідентичне. Те ж слід сказати про контур постійних фортифікацій замку і підзамча (“Підгороддя”), які становлять серцевину і центральний окоп – останній об’єкт оборони. Вони були захищені від заходу безпосередньо глибоко врізаною долиною ріки Гнізни, а опосередковано – розташованим за нею укріпленим містом. Окремі лінії польових фортифікацій мають на обох планах певні відмінності. На першій лінії вони мінімальні: лише крайній лівий фрагмент польових фортифікацій поданий на плані Гондіуса як прямокутна платформа, а згідно з рукописним планом це замкнутий форт у формі нерегулярного напівбастиону. На другій лінії на плані Гондіуса наріжна споруда в найсхіднішій точці подана з досить значним відхиленням напрямку осі до півдня; сусідня з півдня прямокутна платформа дістала спереду наріжник, що перетворив її на бастион. Тут не стало висуненого поза окружність валу квадратного окремо розташованого реду, який на рукописному плані прикриває джерело малого потоку, що впадає до ставу. Третя лінія,

з досить ускладненим контуром, на плані Гондіуса дуже узагальнена і тому цілковито деформована. Особливо впадає в очі перетворення великого наріжного укріплення, розташованого на відрізьку двох третин найдовшої куртини, на прямокутну платформу. Та найбільшої зміни зазнала на плані Гондіуса четверта лінія. Рукописний план подає просту і послідовну композицію контуру, який на половині довжини валу утворює тупий кут з bastіоном на заломленні з двома парами двораменників: на правій і на лівій куртині. У Гондіуса цей фрагмент змінений до невпізнання введенням цілком фантастичної нерегулярної ламаної лінії. Здається, що пояснити це можна використанням перед гравіюванням попереднього плану укріплень раніших фаз, виготовленого перед насипанням третього і четвертого валів від сходу, які представлені тут лише орієнтовно, на підставі пізнішої реляції усної (або письмової), не підкріпленої картографічними даними [1, с. 127].

Про майже ідентичне зображення укріплень Замку і Підгороддя на обох планах уже йшлося. Натомість відокремлені фортифікації міста Збаража подані на обох планах цілком відмінно. У Гондіуса маємо начерк неправильного п'ятикутника з сімома bastіонами: на чотирьох наріжниках і на двох куртинах із західного боку. На рукописному плані це досить правильний шестикутник з чотирма малими наріжними bastіонами і двома спорудами іншої форми на західних куртинах. В обох випадках на східній і південній куртинах, які лежать уздовж долини річки Гнізни, нема ніяких споруд. Невеликий план Гондіуса значно бідніший за змістом. На ньому не вказано, зокрема, таких об'єктів, як велика гребля, що, перепинивши річку, утворила Базаринецький став, а далі з'єдналася з мостом між Замком (точніше Підгороддям) і містом; храм у південній частині, врешті забудова подвір'я Замку і південної частини Підгороддя. Цей план хибує також на перекручення картографічної інформації.

Різницю в орієнтації обох планів пояснити неважко. Обидві друковані карти України Гійома Боплана ("генеральна" і "спеціальна"), гравійовані тим же Вільгельмом Гондіусом, були виконані в південній орієнтації [3, с. 372].

Встановлення авторства вперше публікованого нині плану, попри відсутність на ньому будь-яких вказівок, не є важкою справою. Уже давніші висновки з цього приводу Людвіка Фроня і Станіслава Гербста щодо карт збаразького табору, виконаних Войцехом Радванським, наводять на здогад, що маємо справу з однією з них або її копією.

Це помітив уже Тадеуш Новак, наводячи основну інформацію про Войцеха Радванського, який у 1648–1653 рр. був помічником, а згодом поручником і цейквартом Львівського арсеналу [1, с. 128].

Отже, якою мірою план з 1649 р. змінює образ табору, що функціонує в літературі? Відповідь дає докладне порівняння: а) рукописного плану (Радванського) з 1649 р. і б) гіпотетичної реконструкції Людвіка Фронся. Воно також вплине на розуміння цілісності й подробиць перебігу боїв за Збараж і літньої кампанії 1649 р.

Розташування табору: а) на схід (з відхиленням до півночі) від Замку і міста, спираючись лівим крилом на крутий берег Базаринецького ставу, починаючи з його “верхів’я”; б) на південь від міста і Замку, далеко від згаданого Базаринецького ставу, який на реконструкції стикається лише з крайнім північно-західним фрагментом укріплень Підгороддя. Поверхня ставу тут обмежена до стану з ХХ ст.

Лінії польових укріплень табору: а) виразно представлені чотири послідовні лінії польових укріплень. За ними п’яту лінію утворюють сталі фортифікації – Підгороддя з висунутим наперед неї квадратом Замку на половині східної куртини; б) показано лише чотири лінії польових фортифікація. Четверту локалізовано майже на місці Підгороддя. В її середині – квадрат Замку. Цілковита відсутність фортифікація Підгороддя.

Довжина окружності укріплень у першій фазі, напрямки відтинків валу, форми оборонних споруд: а) понад 10 000 м, конфігурація валів пристосована до локальних властивостей місцевості, велика різноманітність форм укріплень; б) бл. 8 250 м, контур валів, бастіони з надміру гострими кутами і рavelіни схематичні.

Фортифікації міста: а) з нерегулярним бастіоновим контуром, з невеликими бастіонами на зламах лінії валів; б) далекий від дійсності контур міста, оточеного валом або муром, що утворює безперервну оборонну лінію відкритих вез.

Фортифікації облоги, позиції артилерії і табори козаків, а також татар: а) локалізація таборів – багато інформації. Особливо цікаве зображення валів, насипаних козаками перед третім і четвертим валами оборонців, і докладна локалізація батарей; б) зовсім упущені [1, с. 134].

В результаті написання стаття було з’ясовано ряд особливостей та невідповідностей між подіями під Збаражем 1649 року описані в трилогії та такими, що відбувалися в дійсності. Проведено детальний аналіз

історичних та картографічних джерел з даної теми, що публікувалися протягом останнього часу.

Список використаних джерел:

1. Александрович С. План оборонного табору коронного війська в Збаражі 1649 р. // Збірник наукових праць «Боплан і Україна», Львів. – 1998. – С. 123–145.
2. Kubala L. Oblezenie Zbaraza i pokoj pod Zborowem // Kubala L. Szkice historyczne. – Ser. 1. – Wyd.III. – Krakow, 1896. – S. 11–191.
3. Frasz L. Obrona Zbaraza wedlug “Ogniem i mieczem” wswietle prawdy historycznej. – Krakow, 1934. – S. 39.
4. Herbst St. Trzy przyczynki do dziejow fortyfikacji XVII wieku // Biuletyn Historii Sztuki i Kultury. – 1948. – R.X. – № 1. – S. 321.

Дударчук Л.В.

аспірант,

*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА НА БЕРЕСТЕЙЩИНІ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 РР.)

В червні 1941 р. розпочалася німецько-радянська війна. Невдовзі військам Вермахту вдалося окупувати всю територію України. Відповідно до нового адміністративного поділу, значна кількість західноукраїнських земель увійшла до складу генеральної округи «Волинь-Поділля». Однак, зауважимо, що територія округи охоплювала Брест-Литовський, Домачевський, Малоритський, Мотикалівський та Жабинківський райони Білорусі, де впродовж 1941–1944 рр. діяла розгалужена мережа закладів професійної освіти, дослідження функціонування яких є метою нашої наукової розвідки.

На початковому етапі окупаційного періоду ініціатива в справі заснування фахових шкіл, як правило, належала представникам місцевої

¹ В статті проаналізовано систему професійної освіти на території тієї частини Берестейщини, яка увійшла до складу генеральної округи «Волинь-Поділля».

влади та членам різноманітних товариств, які діяли в краї. Нацистське керівництво не перешкоджало цьому процесу, оскільки наявність достатньої кількості спеціалістів у різних галузях господарства сприяла максимальному визиску економічного потенціалу регіону. Тому вже в січні 1942 р. розпочали своє функціонування Технічна та Ремісничка школи в Бересті, в яких працювали електрично-механічний, шляхово-будівельний, ковальсько-слюсарський відділи, а також тримісячні курси крою, шиття та трикотарства для дівчат. Директором обох освітніх закладів, де станом на квітень 1942 р. нараховувалося понад 250 студентів, був Іван Гнойовий. Термін навчання в Технічній школі становив три, а в Ремісничій – два роки [1, с. 4]. Цікаво, що обидві школи працювали в зимову пору року, відтак можемо стверджувати, що вони були в достатній мірі забезпечені паливом. Зауважимо, що на початку липня 1942 р. при одній із них мали запрацювати двомісячні підготовчі курси для осіб, які не мали восьмирічної шкільної освіти, наявність якої була необхідною умовою для вступу [2, с. 4].

Заклади фахової освіти в досліджуваній період не рідко засновувались за ініціативи культурно-освітніх товариств. Так, стараннями «Просвіти», з дозволу гебітскомісара, влітку 1942 р. було анонсовано урухомлення в Бересті тримісячного курсу провідниць дитячих садків. Для бажаючих здобути цей фах існували віковий та освітній цензи – абітурієнтки мали досягти шістнадцятирічного віку та закінчити щонайменше шість класів «народної школи». Плата за курс становила 60 карбованців. Однак умови навчання були досить добрими – слухачі забезпечувалися гуртожитком та триразовим харчуванням (при цьому існував чіткий перелік продуктів, які кожна дівчина зобов'язувалася привезти – по три кілограми жиру та каші, 50 кілограм картоплі і один кілограм ярини). Зголошення приймалися на вул. Бангофштрассе (колишня Стецкевича), в канцелярії «Просвіти» [3, с. 4]. Організація даного курсу, ймовірно, була зумовлена тим, що в серпні 1942 р. відбувався запис до дитячого садка [4, с. 4], функціонування якого напряму залежало від наявності кваліфікованого персоналу. Окупаційна адміністрація була зацікавлена у роботі таких закладів, оскільки віддавши дитину в садочок, дорослі могли значно довше працювати на різних підприємствах і установах міста. Крім безпосередньої організації фахових шкіл, члени «Просвіти» долучалися до облаштування побуту студентів. Саме їх зусиллями для дівчат, які навчалися в Ремісничій та Технічній школах, на вчительських курсах та для працівниць кравецько-білизнярської майстерні в Бересті, на

вул. Більверкалей, 23 було влаштовано гуртожиток, в якому вони за низьку плату могли отримати не лише місце для проживання, а й харчування та лікарський нагляд [5, с. 4].

Окрім закладів дошкільної освіти в окупаційний період у регіоні діяла розгалужена мережа шкіл. З метою забезпечення їх достатньою кількістю педагогів у Бересті до 20 серпня 1942 р. тривав запис слухачів на однорічні вчительські курси, куди могли зголоситися українці, які досягли сімнадцятирічного віку і отримали неповну середню (семирічну) освіту. Особи, які її не мали, могли здобути кваліфікацію вчителя після успішної здачі іспитів з арифметики, природознавства та географії [6, с. 4]. Однак згодом шкільний інспектор повідомив, що термін навчання на цих курсах (які мали запрацювати з 1 жовтня в приміщенні Технічної школи, на вул. Білостоцькій, 35), скоротили з одного року до восьми тижнів [7, с. 2]. Відтак можемо припустити, що за такий короткий час їх слухачам не вдалося оволодіти достатньою кількістю знань, що негативно позначилося на їхньому фаховому рівні. Згодом, на початку січня 1943 р., газета «Наше слово» повідомила про завершення аналогічного тримісячного курсу, де відповідну кваліфікацію здобуло 100 осіб [8, с. 6]. Зауважимо, що станом на осінь 1942 р. в регіоні відчувався брак вчителів – у початкових 149 школах, де навчалося майже 20 тисяч дітей, працювало 328 педагогів¹. При цьому, відповідно до планів представників місцевої влади, кількість шкіл мала зрости до 170, а кількість педагогів – збільшитися на 40 осіб [9, с. 4]. Тому вищезгадані курси якраз і були одним із джерел поповнення регіону учительськими кадрами.

У кінці жовтня 1942 р. на шпальтах берестейської преси вийшла друком стаття державного радника, керівника відділу праці, доктора Меннінига, яка свідчила про значні зміни в підходах окупаційної влади щодо організації професійної освіти. Зокрема, констатує, що ґрунтовна підготовка спеціалістів у деяких галузях промисловості, а також сільського господарства та торгівлі тимчасово припинилася (з огляду на умови воєнного лихоліття), автор: а) наполягав на необхідності в першу чергу «вишколювати хлоп'ячий фаховий доріст»; б) вимагав, щоб віднині здобуття певної спеціальності відбувалося безпосередньо на підприємстві; в) закликав звертати основну увагу на практичні вміння учнів, натомість теоретичні знання вони могли здобувати у вечірню пору;

¹ Ці цифри – дані з території Берестейського, Жабинківського, Домачевського, Мотикалівського та Малоритського районів (за винятком м. Берестя).

г) повідомляв, що за кожним кваліфікованим майстром закріплювалася щонайменше одна людина, яку він навчав; г) доводив до відома, що невдовзі мала відбутися «... реєстрація усієї молоді органами шкільного догляду» [10, с. 6]. Останній пункт виразно демонструє, що у такий спосіб влада намагалася облікувати працездатну молодь регіону з метою її подальшої експлуатації (в т. ч. вивозячи на примусові роботи до Німеччини). Загалом же дана стаття свідчить про те, що з осені 1942 р. окупаційна адміністрація відмовилася від комплексного підходу при підготовці фахівців, натомість її зусилля були спрямовані на вишколення практичних вмій і навичок молодих спеціалістів, оскільки максимальний визиск економічного потенціалу краю, головним чином, залежав саме від них.

Найбільш розвинутою галуззю економіки на Берестейщині (з огляду на відповідні природно-кліматичні умови і низький рівень урбанізаційних процесів) було сільське господарство. З метою підготовки спеціалістів у цій сфері 9 листопада 1942 р. окружний шкільний інспектор анонсував урухомлення в Петровичах (Жабинківський район) Сільськогосподарської школи. Зголошуватися на навчання могли особи, які досягли 16-річного віку та отримали семикласну освіту. При закладі мали створити інтернат. При записі абітурієнти зобов'язувалися пред'явити паспорт, подати заяву, свідоцтва про народження та останню шкільну освіту [11, с. 4]. Окрім цього, з метою «... вишколу й підготовки працівників у гмінних та господарських інституціях» на початку березня 1943 р. функціонували шестимісячні адміністративно-економічні курси в Бересті, куди могли зголоситися випускники 6–7 класів шкіл, сплативши 200 карбованців [12, с. 4]. На жаль, опрацьовані автором джерела не дозволяють детальніше розкрити особливості навчального процесу в перерахованих закладах фахової освіти (розпорядок занять, успішність студентів, професійний рівень викладачів).

Таким чином, можемо підсумувати, що в умовах нацистської окупації на території тієї частини Берестейщини, яка входила до складу генеральної округи «Волинь–Поділля», діяла розгалужена мережа закладів професійної освіти, презентованих відповідними школами (Технічною, Ремісничою) та курсами (педагогічними, адміністративно-економічними та іншими). Значна їх кількість була заснована за ініціативи культурно-освітніх товариств. Загалом же фахові навчальні заклади в досліджуваній період мали такі особливості: по-перше, за незначним винятком, готували спеціалістів у тих галузях господарської і соціально-

економічної сфери, які були важливими з точки зору їх експлуатації окупаційною владою; по-друге, термін навчання у них був незначний, що негативно позначилося на професійному рівні випускників.

Список використаних джерел:

1. Українська Технічна й Ремісничка школи в Бересті, 1942, *Наше слово*, 12 квітня, с. 4.
2. Відкриття підготовного курсу при Технічній Школі в Бересті, 1942, *Наше слово*, 5 липня, с. 4.
3. Курс провідничок дитячих садків, 1942, *Наше слово*, 12 липня, с. 4.
4. Дитячий садок у Бересті, 1942, *Наше слово*, 9 серпня, с. 4.
5. Бурса для дівчат, 1942, *Наше слово*, 30 жовтня, с. 4.
6. Однорічний державний учительський курс, 1942, *Наше слово*, 16 серпня, с. 4.
7. Оголошення, 1942, *Наше слово*, 4 жовтня, с. 2.
8. Закінчення 3-місячного учительського курсу, 1943, *Наше слово*, 7 січня, с. 6.
9. Стан шкільництва на Берестейщині, 1942, *Наше слово*, 9 жовтня, с. 4.
10. Забезпечення підприємств фаховим доростом, 1942, *Наше слово*, 25 жовтня, с. 6.
11. Відкриття сільсько-господарської школи, 1942, *Наше слово*, 13 листопада, с. 4.
12. Оголошення, 1943, *Наше слово*, 5 березня, с. 4.

Маркіна Л.А.

аспірантка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОМПЛЕКС ЧЖОУКОУДЯНЬ І СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО: ІННОВАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

На сьогодні, первісна археологія і культура сучасного суспільства на території Китаю є носіями не тільки стародавніх традицій та звичаїв, а й інноваційно-технологічного процесу. Філософія представлення сучасного суспільства яке досліджує первісну археологічну культуру, постає перед нами як об'єкт індивідуалізації у сприйнятті інформації, що в свою чергу, формує процес трансформації у дослідженні історико-археологічної спадщини. Наведу приклад наукової тенденції відомого критика – Ендрю Шерратта [1], котрий зазначив, що зв'язки між первісними

суспільствами містять не зовнішні контакти, а адаптивні траєкторії розвитку. Але, протягом останніх років передре твердження щодо міжкультурних взаємодій, що спрямовані на дослідження антропологічних уявлень про минуле та сьогодення. Отже, значення археології на території Китаю говорить нам про спільну гіпотезу щодо суспільства та культури в цілому [2].

Наразі, відношення сучасного суспільства до історико-археологічної спадщини є цікавим “квестом”, що дозволяє підвищити рівень знань в напрямку переісторії Китаю та виявити паралелі між сучасністю та давнім минулим.

Оскільки у сучасному світі потужність і вплив Китаю продовжують зростати в Азії та за її межами, багато аналітиків звертаються до історії Китаю, щоб зрозуміти, як могутня держава поводитиметься і давитиметься на світ у майбутньому. Більшість громадян Китаю дуже горді своєю історією і культурою, саме ці дві категорії є для них політико-соціальним елементом сучасності [3]. Ефективним довідником для оцінки майбутнього є історична перспектива. Щоб зрозуміти Китай, який стрімко розвивається, ми повинні розглянути його минуле, зокрема попередні періоди процвітання, занепаду та кризи, а також, досліджувати причини минулих тріумфів і виявити інноваційно-технологічні перспективи [4]. На тепер, інновації та технології спричинили ще більший інтерес щодо відвідування Комплексу Чжоукоудянь [5].

В історико-археологічному просторі аудиторія Комплексу Чжоукоудянь має можливість брати активну участь у дослідженні появи первісного суспільства та виявленні спільного у еволюційному розвитку різних суспільств, що дає змогу зрозуміти різні елементи культури та передбачити розвиток майбутнього покоління. На мою думку, світова наука повинна мати інтерес до історико-археологічних пам'яток на території Китаю так, як саме вони є об'єктами, котрі інтерпретують історико-культурну пам'ять [6].

Також, інноваційний формат Комплексу Чжоукоудянь формує у своєї аудиторії навик виходити за межі звичних, консервативних традицій і застарілих уявлень. Зазначу, що значну роль у вирішенні цих проблем відіграють вже набуті знання які відповідно до сучасного розуміння історії, археології, світової і національної культури проєктують у суспільства бачення того, як розвивається динаміка історико-культурних цінностей в процесі порівняння інноваційно-технологічних проєкцій минулого в сучасне. Особливо зараз, посилюється глибина соціального

запиту на розуміння преісторії, так як вже на перший план виходить необхідність зрозуміти не тільки походження первісних людей, а й мету подальшої трансформації їх змісту та сутності в майбутньому [7].

Тож, саме як Комплекс Чжоукоудянь презентує інновації та технології в розкритті теми сучасне суспільство?

Сучасні розробки в галузі ІТ-технологій дозволяють проводити чітке сканування ґрунту, робити більш точні датування, розробляти імерсивні-проєкції, що в результаті дає можливість якісно інтегрувати цю інформацію у розвиток суспільства.

Резюмуючи, зазначу, що в сучасному інноваційно-інтегрованому світі, важливим є мати точні уявлення не тільки про те звідки і де з'явилися первісні суспільства, а мати артефакти, що свідчать про дифузію їх взаємодії з навколишнім середовищем та між собою. Так, як в перспективі саме такі історико-археологічні Комплекси як Чжоукоудянь, що мають багату спадщину є джерелом та моделлю взаємодії між поколіннями з метою інтерпретації попереднього досвіду в майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Reviving the grand narrative: Archaeology and long-term change. (deutsch: Aufs Neue die große Frage: Archäologie und langfristige Veränderungen), JEA 3/1, 1995, 1–32 p.
2. Routledge & Kegan Paul PLC. Piecing Together the Past V. Gordon Childe Verlag, 1956.
3. Michael D. Swaine. China: The influence of History How does history influence Chinese thought and behavior today? // The Diplomat The Debate. 2015, January 14 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://thediplomat.com/2015/01/china-the-influence-of-history>.
4. Klaus Mühlhahn. Geschichte des modernen China: Von der Qing-Dynastie bis zur Gegenwart (Historische Bibliothek der Gerda Henkel Stiftung. 2022, – 760 p.
5. Музей Чжоукоудянь [Електронний ресурс] / Музей Чжоукоудянь // Сайт музею. – Режим доступу: <https://www.zkd.cn>.
6. Markina, L. The role of historical and archaeological museums as social institutions in the formation and popularization of historical and cultural memory (Zhoucoudian museum, China). *Skhid*, 2(2), 2021, 26–30 p. DOI: [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2021.2\(2\).239409](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2021.2(2).239409).
7. Markina, L. Archaeological research in the context of cultural development of mankind (the example of the Zhoucoudian museum in China). *Skhid*, (2(1), 2021, 38–42 p. DOI: [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2021.2\(1\).230196](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2021.2(1).230196).

Пришляк О.Б.

*молодший науковий співробітник,
Національний заповідник «Замки Тернопілля»*

ЗАМОК У С. КРИВЧЕ – ОДНА З НАЙКРАЩИХ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Кривченський замок у XVII столітті був одним з найкращих обороноздатних замків на Західному Поділлі – мав розвинуту систему сухих оборонних ровів з трьох сторін – західної, південної і східної. З північної сторони крутий схил природного узгір'я на якому розташований замок, утруднював підступи до нього [6, с. 128].

У 1639 році магнати Миколай-Станіслав та Войцех Контські на високому лівому березі Циганки між двома її притоками розпочали зведення регулярного замку. Отож, згідно з першою писемною згадкою, село як мінімум на 100 років старше, ніж початок будівництва замку [2, с. 71].

Будівництво оборонного замку на верху гори, було важливим етапом розвитку цього села та поступового заселення прилеглих територій житловими поселеннями.

За планувальною конфігурацією замок у селі Кривче належить до регулярних, прямокутних замків з наріжними баштами та арсеналом. Замок мав майже квадратну форму з баштами по кутах, а зі східного боку була влаштована в'їзна брама.

В стінах башт знаходилися бійниці, на двох нижніх ярусах з лучковими перемичками, на третьому – ключоподібні бійниці. Закладені отвори бійниць у підвальному ярусі башт дають підстави стверджувати, що первісно рівень поверхні ґрунту був нижчий і башти були чотириярусними. Залишки мурів свідчать про існування прибудованого до західної стіни, з боку замкового подвір'я, палацу.

Вежі та оборонні мури замку муровані з бутового каменю-вапняку, що поширений в даному регіоні, і потиньковані вапняно-пісковим тиньком.

Навіть ті рештки замкових укріплень, що дійшли до нашого часу, дають достатнє уявлення про масштабність будівництва, яке тривало не один рік. Вдало вибране місце робило його неприступним. Він належав до важливих подільських замків. Доля новозбудованого замку була типовою для подільських фортець. Замок у селі Кривче теж став

розмінною монетою у міжнародних військово-політичних баталіях. Зважаючи на непересічне стратегічне й оборонне значення замку, він завжди був під пильною увагою можновладців [5, с. 71].

Замок багато разів займали татари і турки. Недавно збудована фортеця сповна відчула на своїх мурах усі особливості військових маніпуляцій. Адже під час Визвольної Війни українського народу, в липні 1648 року, козацькі загони Богдана Хмельницького зайняли замок, вигнавши з нього польський гарнізон. Правда, поляки через деякий час все-таки зуміли повернути замок під свою юрисдикцію.

Але недовго польська шляхта володарювала в Кривченському замку. Вже в 1672 році після підписання Бучацької угоди між Польщею та Туреччиною замок у Кривчі разом із більшою частиною Поділля перейшов у володіння турецького султана. Повернути ці втрачені землі до польської корони вдалося лише через 7 років. В 1675 році Ян III Собеський наказав взяти в облогу цю твердиню. Під час облоги оборонні споруди зазнали значних пошкоджень. В тому ж році в зруйнованій фортеці засів польський зрадник Кричинський з загоном липків (татар). Замок був пошкоджений, але попри постійні руйнування, якими на його могутніх стінах закарбовувалися усі перемоги та поразки, через його важливе військово-стратегічне значення, цю твердиню швидко відбудовували. Пізніше, в 1687 році, вже татарські загони взяли в облогу поляків, що знайшли захист за мурами замку. Взагалі, його досить часто брали чи то штурмом, чи то облогою [3, с. 250].

У середині XVIII століття повновладним господарем замку залишався польський поміщик Ян Беатрик Голєєвський (1789–1862), який у ньому і проживав. Очевидно, що в цей період замкові оборонні мури були понижені, сухі оборонні рови – засипані.

Після поділу Польщі, у 1772 році Кривче разом з іншими територіями Борщівщини потрапляє під владу Австрійської імперії. І хоч Австрія була на той час відсталою країною Європи, Борщівщина, як і всі західноукраїнські землі, в економічному відношенні відставала від розвитку корінних австрійських земель. Спочатку Кривче входило до Заліщицького, пізніше – до Чортківського округів.

Після скасування панщини в Австро-Угорщині в 1848 році панські маєтності надаються в оренду та у відкуп євреям. В середині XIX століття Ян Беатрик Голєєвський продав замок єврею-перекупнику Лазару Зейдману (Сейдману). Будучи байдужим до всіляких історичних сентиментів, свято дотримуючись лише вигоди, підприємливий ділок за

короткий час розібрав на каміння дві замкові башти й північні, східні та західні мури оборонної фортеці. З «історичного» каміння Зейдман побудував винокурню, решту продав селянам. Ще й зараз у селі збереглися споруди побудовані з того каменю. Дійсно, що було Зейдману до чужої йому історії, для нього важили лише власні надприбутки. Тільки завдячуючи втручанням спілки охорони та консервації пам'яток архітектури руйнація замку була зупинена [7, с. 8].

В 1870-их роках власником замку був Соломон Боцман, борщівський єврей, власник гуральні і винокурні у селі Кривче. За його володіння замком камінь з північної, західної, і східної стін, а також з двох веж розібрали для будівництва винокурні і будинків.

У 1892 році польський історик Александер Чоловський ще бачив фундамент розібраних стін і веж [8, с. 79].

На початку ХХ століття замком володів єврей Лазар Мельцер, який був кривченським головою. З первісних замкових споруд, перед Першою Світовою війною, збереглися південно-західна і південно-східна оборонні вежі та фрагмент оборонного муру, а також частина в'їздової вежі. Лазар Мельцер віддав в дарунок землі, на яких розташований вхід до печери й залишки замку, Подільському туристично-краєзнавчому товариству, завдяки чому у 1924 році. цим товариством була зроблена друга спроба реставрації замку. На той час відновили і накрили одну вежу.

З відновленням радянської влади, у 1946 р. для будівництва дороги в Кривчі почали розбирати як в'їзну браму, так і залишки мурів. В 1950-ті роки під час будівництва сільського клубу в безпосередній близькості від замку були розібрані залишки в'їздової вежі. Навіть з фундаментів зруйнованих стін і веж місцеві жителі повибирали весь камінь.

Третя спроба реставрації замку була зроблена в 1990 році. Тоді місцевий колгосп доклав багато зусиль і коштів, щоб врятувати історичну пам'ять про оборонну твердиню, ініціювавши її реставрацію [8, с. 25].

Та ще перед початком ремонтних робіт в 1990 році експедиція з Києво-Печерського заповідника під керівництвом Олександра Сиромятнікова провела архітектурно-археологічні обстеження замку в селі Кривче.

Замок в селі Кривче з 2008 року увійшов до складу Національного заповідника "Замки Тернопілля". У 2011 році під керівництвом заповідника були проведені археологічні дослідження. У результаті їх проведення мурованих оборонних споруд (мурів) по межах досліджуваної

території мису, які б належали до замку XVII століття, виявлено не було, що свідчить про їх відсутність в цей період.

У нинішній час замок збережений фрагментарно. Про колишній замок нагадують лише дві шестигранні башти-бастей на всю первісну висоту до рівня карнизів – південно-східна та південно-західна, та оборонний мур між ними частково збережений до рівня 2-го ярусу веж на висоту 4 метрів [1, с. 29]. І тому досить цінним є проект часткової реставрації та консервації залишків Кривченського замку, який розробив інститут «Укрзахідпроектреставрація» [4, с. 65].

Список використаних джерел:

1. Андрушко І. Сучасний стан збереженості замків на Поділлі та проблеми їх реставрації. Кам'янець-Подільський : Фортифікація України, 1993. С. 29–30.
2. Андрушко І. О. Ескізний проект консервації та часткової реставрації замку в с. Кривче Борщівського району Тернопільської області. Львів : Укрзахідпроектреставрація, 1990 р. Т. 71–1, 71–4.
3. Данилейко В. М. Село Кривче та замок Контських, згідно нових архівних та іконографічних даних. *Наукові записки Видання Національного заповідника «Замки Тернопілля»*. Збараж, 2018. № 8. С. 244–251.
4. Лонкевич Д. Замок в с. Кривче Борщівського району. *Періодичне видання інституту Укрзахідпроектреставрація «Вісник»*. № 11 Львів, 2000. С. 64–66.
5. Сіцінський Є. Оборонні замки Західного Поділля XIV–XVII ст. Українська Академія Наук. Київ, 1928, 99 с.
6. Соневицька О., Степанович Б., Дrajнньовський Р. Чортківська округа. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, Т. XXVI, 1974, С. 923.
7. Сохацький М. Оборонні замки Борщівщини. *Літопис Борщівщини* Видання Борщівського краєзнавчого музею, ред. Скочеляс І, Сохацький № 6 м. Борщів : КТ «Джерело», 1994. С. 7–8.
8. Czołowski A. «Dawnezamkii twierdzena Rusihalickiej»: Lwów, 1892. С. 82.

МЕДИЧНІ НАУКИ

Каширцева О.М.

аспірантка;

Опарін О.А.

доктор медичних наук, професор,

Харківська медична академія післядипломної освіти

ВЕГЕТАТИВНА ДИСФУНКЦІЯ У ПАТОГЕНЕЗІ КОМОРБІДНОГО ПЕРЕБІГУ ГАСТРОЕЗОФАГЕАЛЬНОЇ РЕФЛЮКСНОЇ ХВОРОБИ ТА ОЖИРІННЯ

Вступ. В останні десятиліття спостерігається стрімкий ріст захворюваності на гастроезофагальну рефлюксну хворобу. В основі патогенезу лежить порушення моторно-евакуаторної функції стравоходу, шлунка, нижнього стравохідного сфінктера, в регуляції роботи яких активну участь бере вегетативна нервова система. Синдром вегетативної дисфункції призводить до зниження активності парасимпатичної системи у хворих на ГЕРХ, як наслідок через інервацію блукаючим нервом відбувається надмірне розслаблення нижнього стравохідного сфінктера і виникненню рефлюкса [1; 2; 3].

Мета. Дослідити особливості функціонування вегетативної нервової системи у хворих на ГЕРХ із супутнім ожирінням та хворих на ГЕРХ без супутньої патології.

Матеріали та методи. Обстежено 76 пацієнтів, середнім віком $22 \pm 1,7$ років, з яких 50 жінок (66%) та 26 чоловіків (34%). Дослідження відбувалося на базі Харківської студентської лікарні. Добровольців було розподілено на 2 групи по 38 пацієнтів в залежності від маси тіла: група хворих на ГЕРХ із супутнім ожирінням, індекс маси тіла становив $33 \pm 2,1$ кг/м² та група хворих на ГЕРХ без супутньої патології із ІМТ $21 \pm 1,8$ кг/м². Проводилося ретельне опитування на наявність скарг, збір анамнезу захворювання та анамнезу життя, лабораторне обстеження (клінічний аналіз крові та сечі, біохімічний аналіз крові, глікемічний індекс) та інструментальне обстеження (ФГДС, рН-метрії та рентгенографії, УЗД, електрокардіографія). Діагноз ГЕРХ встановлювався згідно

МКХ-10, рекомендацій клініки Мейо та Монреальського всесвітнього консенсусу 2006 року.

Оцінка вегетативних реакцій здійснювалася за допомогою опитувальника М. Вейна, при чому вегетативну дисфункцію встановлювали при отриманні більше 15 балів, та шляхом обчислення вегетативного індекса Кердо – $(1 - \text{ДТ}/\text{ЧСС}) * 100$, де ДТ – діастолічний тиск, ммртст, ЧСС – частота серцевих скорочень, уд/хв. При вегетативній рівновазі в діяльності серцево-судинної системи ВІК = 0. Позитивні значення означають зсув вегетативного тонуусу в бік симпатичних реакцій, негативні – в бік парасимпатичних.

Статистична обробка отриманих результатів здійснювалася за допомогою Microsoft Office Excel 2007 та Statistica 6.0.

Результати та обговорення. При розрахуванні ВІК отримані наступні результати: у групі хворих на ГЕРХ із супутнім ожирінням середній показник становив $15 \pm 2,3$ бала, в групі ізольованої ГЕРХ – $8 \pm 3,7$ бали відповідно. Показники свідчать про зсув вегетативного тонуусу у бік парасимпатичних реакцій у хворих обох груп.

Проведене дослідження за допомогою опитувальника М. Вейна показало, що 89% (34 пацієнта) групи хворих на ГЕРХ із ожирінням мали вегетативну дисфункцію, показники становили $36 \pm 7,2$ бали. У групі хворих ГЕРХ без супутньої патології симптоми вегетативної дисфункції продемонстрували 71% (27 пацієнтів), середній бал дорівнював $23 \pm 4,2$.

Висновки. В результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що у більшості випадків гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба супроводжується проявами вегетативної дисфункції. Показники, що характеризують вегетативні реакції, у групі хворих ГЕРХ із супутнім ожирінням достовірно перевищували показники у групі хворих на ГЕРХ без супутньої патології ($p \leq 0,05$).

Список використаних джерел:

1. Devendran, N., Chauhan, N., Armstrong, D., Upton, A. R. M., & Kamath, M. V. GERD and Obesity: Is the Autonomic Nervous System the Missing Link? *Critical Reviews in Biomedical Engineering*, 2014, 42(1), 17–24. doi:10.1615/critrevbiomedeng.2014011035
2. Бабінець Л. С., Сабат З. І. Клініко-патогенетичні аспекти хронічного панкреатиту у поєднанні з вегетативною дисфункцією. *Гастроентерологія*, 2019, 53, № 1: 21–25.

3. Guadagnoli Livia Anna. Characterization of Esophageal Hypervigilance in a Cohort of Gastroesophageal Reflux Disease Proton-Pump Inhibitor Non-Responders. 2020. PhD Thesis. Northwestern University.

4. Pasiieshvili T. M. Vegetative reactivity and vegetative supply in different variants of gastroesophageal reflux disease in young patients with autoimmune inflammation. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії*, 2020, 20.1: 115–119.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Кривулін Ю.А.

здобувач вищої освіти;

Журавель О.А.

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СПОСОБИ ЗАТРИМАННЯ ОДНИМ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ, А ТАКОЖ У СКЛАДІ НАРЯДУ

При виконанні оперативних завдань працівникам Нацполіції нерідко доводиться вступати в поєдинок з правопорушником або злочинцем, а перемога поліцейського в ньому залежить від їх уміння застосовувати способи затримання.

У реальних ситуаціях при подачі всі зусилля повинні бути спрямовані на досягнення мети в найкоротший спосіб з мінімальними витратами часу і зусиль. Частіше прийоми затримання застосовують у разі раптового нападу, коли застосування зброї неможливе або недоцільне.

Тактика застосування прийомів залежить від конкретних обставин, в яких вони використовуються, від ступеня підготовки поліцейських, а також від знання різного роду прийомів, які може використовувати правопорушник.

Методика затримання використовується для затримання правопорушника та припинення його протиправних дій у разі опору, невиконання вимог правоохоронця.

Затримання здійснюється несподівано і ґрунтується на:

- нанесенні розслаблюючого удару;
- зняття правопорушника з рівноваги;
- хворобливий прийом;
- захоплення;

– заняття на завершальному етапі прийняття такої позиції по відношенню до правопорушника, виключаючи будь-який опір з його боку [1, с. 14].

Затриманням закінчуються прийоми практично на всіх розділах спеціальної підготовки: звільнення від захоплень, захист від ударів беззбройного та озброєного злочинця, захист від погрози вогнепальною зброєю.

При затриманні правопорушника одним працівником доцільно напасти на нього раптово. Перед нападом необхідно оцінити статуру затриманого правопорушника, готовність правопорушника до опору.

Від цього залежить правильний вибір прийому і успіх затримання. Затримання обов'язково повинно починатися з підготовчої (відволікаючої) дії. Його мета – відвернути увагу кривдника, змусити його зайняти позу, зручну для виконання обраного прийому, і на короткий час обмежити можливість опору. Відволікання ефективні лише тоді, коли вони несподівані та інтенсивні.

Тактика правоохоронців щодо затримання злочинців полягає в тому, що бійці таких підрозділів можуть успішно виконувати свої функціональні обов'язки та ефективно вирішувати бойові завдання лише за умови дотримання таких вимог: дії мають бути несподіваними та агресивними для противника; швидкість виконання повинна бути максимальною, але не на шкоду точності і влучності; несподіваність дій має бути забезпечена маневром [2, с. 29].

У разі переслідування двома поліцейськими одного і того ж правопорушника вони не повинні бігати один за одним, між ними має бути дотриманий великий інтервал [3, с. 8]. Співробітник, закріплюючись попереду колеги, повинен бути збоку від нього на одному з флангів.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що для поліцейських затримання є найнебезпечнішою ситуацією у службовій діяльності, а успішно виконувати завдання із затримання правопорушників та доставлення їх до територіальних відділів поліції можуть лише працівники Національної поліції належної фізичної підготовки, які вільно володіють професійно важливою тактикою затримання правопорушника як одним поліцейським, так і у складі наряду Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Застосування больових прийомів під час затримання правопорушника [Текст] : метод. рек. / [В. В. Білик, В. В. Бондаренко, Н. Ю. Худякова та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 75 с.

2. Тьорло О. І. Організація фізичної підготовки з особовим складом підрозділів Національної поліції України: методичні рекомендації для самостійної роботи. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 35 с.

3. Бондаренко В. В. Модель фізичної підготовленості працівників підрозділів патрульної поліції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»* 2017. Вип. 12 (94) 17. С. 8–11.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Міщенко-Дрючило В.М.

аспірантка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ ПОКЛИКАННЯ

Аналіз наукових доробків теоретичного та емпіричного характеру українських і зарубіжних науковців, який стосується феномену покликання, виявив необхідність створення структурної моделі покликання, яка дозволить об'єднати наявні різновекторні підходи до цього феномену. Результатом такої аналітичної роботи стала розробка трикомпонентної структурної моделі покликання, що охопила мотиваційно-ціннісний компонент (основні складові – спрямованість і ціннісні орієнтації, додаткова складова – схильність), емоційно-вольовий компонент (основні складові – пристрасть та вольові якості, додаткова складова – «оптимальні переживання»), інструментальний компонент (основна складова – досвід, додаткова – здібності).

У рамках даного доробку хочемо зацентувати увагу на особливостях складових мотиваційного компоненту структурної моделі покликання – спрямованості і схильності, а також прояснити важливість виокремлення їх у якості основної та додаткової складової. Так, спрямованість варто розглядати як систему мотиваційних утворень чи явищ, яка характеризується стійкістю і домінантністю, а також визначає поведінку людини і загалом її образ в суспільстві [2]. Якраз стійкість і домінантність мотиваційних утворень у рамках спрямованості і вказують на її важливість для покликання, оскільки для цього феномену характерний довгостроковий характер. Такі особливості мотивації сприятимуть ефективному подоланню людиною внутрішніх та зовнішніх перешкод під час виконання діяльності, яка обрана у якості покликання, а також допомагатимуть примирятися з можливими негативними наслідками такої діяльності.

До форм спрямованості прийнято відносити – потяги, бажання, інтереси, схильність, ідеали, світобачення та переконання [4]. Також

можна зустріти використання ряду вказаних форм спрямованості (потяг, інтерес, схильність) у якості понять, крізь призму яких відбувається тлумачення покликання або його змістовне наповнення [1, с. 1026; 6, с. 30]. Такий підхід до тлумачення покликання може наштовхнути на думку, що дійсно у якості складових цього феномену можна на рівні зі спрямованістю виокремлювати і потяги, інтереси, і схильності. Проте, це призводитиме до штучного звуження або розширення змістовного наповнення покликання. Для цього феномену характерна довгостроковість, тому такі мотиваційні утворення як потяг, інтерес і схильність не зможуть задовольнити необхідного окреслення чітких рамок покликання. Тому у якості основного мотиваційного компоненту і було обрано саме спрямованість. Однак особливості схильності вказує на необхідність виокремити місце і для цього мотиваційного утворення в рамках структурної моделі покликання. Проте, перш ніж аргументувати таку позицію, варто розібратися у правильному застосуванні понять «схильність» і «нахил» у психологічній літературі, а також їхніх поняттях-перекладах «склонность» і «наклонность».

У «Словнику української мови: в 11 томах» тлумачиться обидва поняття і «схильність», і «нахил». При цьому одне із тлумачень поняття «нахил» звучить як «схильність, задаток до розвитку чого-небудь». Інші тлумачення понять «нахил» і «схильність» подібні і тлумачиться як «потяг, прагнення до якої-небудь діяльності, бажання чогось ... природні здібності...інтерес...пристрасть, любов до чого небудь» [7]. Як бачимо, змістовне наповнення понять є близьким, але додатково звернемося і до «Психологічного словника» за редакцією Н. А. Побірченко, щоб побачити змістовне наповнення цих понять вже з точки зору професійної термінології. Поняття «схильність» трактується як «стійка спрямованість людини до певного розу занять чи зацікавленостей», а поняття «нахил» як «вибіркова спрямованість індивіда на визначену діяльність, що спонукає займатися нею» [5]. У даному випадку різниця лише у виді спрямованості, крізь призму якої трактуються вказані поняття. Проте, і ця різниця використання стійкої та вибіркової спрямованості не вказує на принципову відмінність понять, оскільки стійкість і вибірковість є різними категоріями і характеризують у даному випадку спрямованість за різними критеріями. Щодо російськомовних понять «склонность» і «наклонность», які є перекладами українських понять «схильність» і «нахил» відповідно, то звернемося до словника з книги Є. П. Ільїна «Мотивация и мотивы». Загалом схильність розглядається науковцем як

один із видів мотиваційних утворень і тлумачиться як постійний потяг до чого-небудь. Поняття «нахил» тлумачиться як схильність, потяг або звичка, тобто знову спостерігається спільність змістовного наповнення понять [2]. На основі вищевказаного, робимо висновок про можливість використання понять «схильність» і «нахил» і їхніх російських відповідників «склонность» і «наклонность» як синонімів.

Тепер перейдемо до аргументації виокремлення схильності лише як додаткової складової структурної моделі покликання. По-перше, схильність можна розглядати як спонукання до діяльності або стійкий вектор до вибору діяльності [2]. І тут прослідковується потенційна можливість переростання обраної таким чином діяльності у діяльність за покликанням. По-друге, існує можливість переростання схильності в стійкий інтерес у разі вдалого вибору діяльності [2]. Подібне є ще одним доказом того, що схильність може слугувати лише початковим показником потенційної можливості визнання обраної діяльності покликанням. Зауважимо, що «схильність» і «інтерес» є різними поняттями, хоча в науковій літературі можна зустріти поняття «інтерес-схильність», яке ще називають «інтерес-ставлення». Такий вид інтересу є стійким утворенням особистості і може бути процесуальним (отримання задоволення безпосередньо від процесу діяльності), цільовим (пов'язане з отриманням певного результату чи вигоди) і процесуально-цільовим (отримання як задоволення, так і результату від діяльності). Інтерес-ставлення відображає готовність здійснювати певну діяльність і реалізується у цій діяльності. Ще одна суттєва характеристика такого інтересу – можливість його перетворення в спрямованість особистості [2]. Суттєвою лишається різниця схильності і інтересу, яка проявляється під час схильності в усвідомленні людиною об'єкту, який викликає потяг, але при цьому людина не розуміє причину такого потягу. У випадку інтересу людина розуміє причину, чому певний об'єкт зацікавив її [3].

Закцентуємо увагу на схильності і інтересі у поєднанні з покликанням, для якого однією з характерних ознак є довгостроковий характер реалізації діяльності. Так, є можливість втрати схильності чи інтересу до обраної діяльності і тут можливі різні ситуації – наприклад неправильне навчання, що і сприяє такій втраті, або появи сильнішої схильності чи інтересу до іншої діяльності [3]. Саме тому схильність, у силу своєї мінливості, не зможе у повній мірі відобразити всю повному необхідного мотиваційного забезпечення покликання для людини.

Для покликання необхідне таке мотиваційне утворення, яке дозволить людині протягом тривалого часу реалізовувати обрану діяльність, долати внутрішні та зовнішні перешкоди на шляху цієї реалізації, а також приймати можливі негативні наслідки такої діяльності. Таким мотиваційним утворенням якраз і є спрямованість, яка і окреслюється як основна складова покликання і без якої покликання не можна розглядати як завершений психологічний конструкт. Щодо схильності, то її варто виокремлювати як додаткову складову мотиваційного компоненту структурної моделі покликання, оскільки це мотиваційне утворення щодо обраної діяльності відображає лише потенційну можливість переростання такої діяльності у покликання. На думку Є. П. Ільїна розпізнавання схильності до певної діяльності є важливим, оскільки у поєднанні зі здібностями до такої діяльності це може вказувати на те, що «звідси не так далеко і до визначення покликання людини» [2, с. 161]. Тому схильність є показником того, що діяльність потенційно може стати покликанням, а тому важливо надати їй належне, хоча і не головне, місце в структурі покликання.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург [и др.] : Питер, 2002. 508 с.
3. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 701 с.
4. Платонов К. К., Голубев Г. Г. Психология. Учебник для индустриально-пед. техникумов. Москва : Высшая школа, 1973. 256 с.
5. Психологічний словник / уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова ; ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 274 с.
6. Словник української мови / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні / ред. І. К. Білодід: в 11 т. Т. 7. Київ : Наук. думка, 1976. 723 с.
7. Словник української мови / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні / ред. І. К. Білодід: в 11 т. Т. 5. Київ : Наук. думка, 1974. 840 с.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Ярова А.В.

студентка,

Науковий керівник: Гребньов Г.В.

*заслужений журналіст України, старший викладач,
Київський національний університет культури та мистецтв*

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НОВІТНІХ МАС-МЕДІА НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

За даними одного з останніх соціологічних опитувань, проведених аналітичним центром Юрія Левади, щоденно/практично щодня користуються Інтернетом 56% опитаних респондентів. Цей факт говорить про те, що Інтернет не просто повністю увійшов у наше життя як невід'ємний елемент, але навіть став часом заміною традиційних засобів масової інформації (друкованих журналів, газет, телебачення та радіо). Замість традиційних ЗМІ нині широку популярність набувають «нові ЗМІ», «нові медіа» які є динамічною мережевою освітою, що включає себе не тільки збір, обробку та розповсюдження інформації, а й функцію зручного зворотного зв'язку між аудиторією та автором, а також здатність пов'язувати людей один з одним та обмінюватися величезним обсягом даних (соціальні мережі, інтернет-блоги, мікроблоги і т.д.).

Термін «нові медіа», що використовується як синонім терміна «цифрові медіа», вказує на відміну від цифрових медіа від аналогових, «старих», традиційних, підкреслює революційність змін, які у медійної сфері.

Нові ЗМІ – широкий термін, який з'явився наприкінці ХХ століття, щоб охопити об'єднання традиційних ЗМІ, таких як фільм, зображення, музика, вимовлене та написане слово, з інтерактивною владою комп'ютерної технології та комунікаційних технологій, дозволених комп'ютером споживчих пристроїв та, що найбільш важливо, з Інтернетом.

Соціальні медіа стали невід'ємною частиною сучасного суспільства. Існують такі соціальні мережі, де зареєстрованих користувачів більше, ніж населення багатьох країн. Є сайти для завантаження фотографій, відео

файлів, сервіси змін статусу, сайти для зустрічі з новими людьми та знаходження старих друзів.

Соціальні засоби масової інформації надає користувачам мережі Інтернет можливість швидко та легко викладати свої медіасюжети під власними іменами. Соціальні медіа запропонували своїй аудиторії, багато в чому розчарованій у традиційних ЗМІ, принципово нові інструменти взаємодії та участі. Для того щоб опублікувати свій текст, вже не треба було працювати в редакції газети чи журналу, мати специфічними знаннями та навіть талантом – Інтернет відкрив широкі можливості для молодих авторів.

Розвиток «нових ЗМІ» нерозривно пов'язаний з інформаційними революціями. Наразі сталося кілька хвиль інформаційних революцій. Перша хвиля пов'язана з виникненням писемності на зорі давніх цивілізацій, коли з'явилася можливість зберігати будь-яку інформацію на матеріальному носії (пергамент, папір).

Друга хвиля стала результатом створення друкованого верстата Йоганном Гутенбергом у XV столітті, що дало унікальну можливість випуск масового інформаційного продукту.

Третя хвиля інформаційної революції ознаменувала поява у світі людини таких феноменів, як радіо та телебачення. Як четверта хвиля інформаційної революції у світі сьогодні багато хто називає виникнення в нашому житті глобальної мережі Інтернет, що підготувало ґрунт та всі умови для розвитку «нових медіа».

У свою чергу, паралельно з розвитком «нових ЗМІ» з'явилася концепція Web 2.0, яка передбачала активне використання, у тому числі технологій «нових ЗМІ». Одним з найбільш успішних та популярних у мережі Інтернет прикладів «нових медіа» можна вважати інтернет-енциклопедію «Вікіпедія».

Найбільш показовий приклад переходу від концепції Web 1.0 до концепції Web 2.0.

Одним із перших прикладів того, коли «нові ЗМІ» стали інструментом військового протистояння, є грузино-південноосетинський конфлікт 8–12 серпня 2008 року, так звана «п'ятиденна війна». Після цього була «арабська весна», де «нові ЗМІ» були основним інструментом протистояння в ході антиурядових заворушень на Близький Схід.

Також вважаю за необхідне навести як приклад дані інтернет-сервісу «Google блоги», згідно з яким тільки за період з 10 по 15 жовтня 2013 року у зв'язку з громадськими заворушеннями в одному з районів м. Москви

на просторах мережі Інтернет з'явилося понад 33 700 записів із тегом «зворушення у Бірюльово». Для порівняння можна навести дані про грузинсько-південноосетинський конфлікт, який стався у серпні 2008 року. Тоді за період з 8 по 12 серпня 2008 року мережі Інтернет, за даними того ж таки інтернет-сервісу, з'явилося близько 4500 записів з тегом «Збройний конфлікт 2008». Наведені цифри говорять самі за себе про, безумовно, зростаючу за останні роки роль і популярність такого виду «нових ЗМІ» як інтернет-блоги.

Таким чином, з одного боку, сучасна людина віддає перевагу мережному спілкуванню живого; Інтернет займає більшу частину його життя, що призводить, на наш погляд, до деякої деградації, а саме: люди менше читають, рідше ходять до бібліотек, театрів, музеїв і згодом це все призводить до зниження рівня розумового процесу та розумового розвитку.

З іншого боку, «нові ЗМІ» дозволяють дуже швидко та оперативно порівняно з традиційними ЗМІ обмінюватися великим обсягом інформації; у мережі Інтернет іноді можна отримати доступ до інформації раніше, чим її транслюватимуть по телебаченню, дивитися телепередачі повторно, знайти потрібну інформацію та людей.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити кілька невеликих висновків:

- «нові ЗМІ» завоювали свою аудиторію за відносно невеликий період та продовжують збільшувати її й у час;
- розвиток «нових ЗМІ» розширює можливості доступу суспільства до інформації, збільшується швидкість її поширення;
- у зв'язку з останніми революціями (Єгипет, Лівія, Сирія) зростає роль комп'ютерних технологій у сфері державного політичного управління;
- завдяки використанню «нових ЗМІ» спрощується завдання мобілізації населення з метою вчинення ним конкретних дій (Організація масових громадських виступів, страйків тощо);
- з розвитком «нових ЗМІ» збільшується відповідальність політиків, державних службовців за прийняті ними рішення та скоєні діяння, оскільки це може спричинити за собою бурхливе обговорення в мережі Інтернет і, згодом, перенестися на вулицю у вигляді суспільних заворушень;
- з іншого боку, «нові медіа» – це втілення одного із принципів демократії – плюралізму;

– нині «нові медіа» користуються популярністю у молодого покоління більше, ніж у старшого, старше покоління віддає перевагу традиційним засобам масової інформації.

Список використаних джерел:

1. Бухатий О., Радченко О., Головченко Г. Україна медійна: на порозі інформаційної революції : монографія. Київ : Панасенко [вид.], 2015. 207 с.
2. Почепцов Г. Г. Информационные войны. Москва : Рефл-бук ; Киев: Ваклер, 2000. 576 с.
3. Судакова В. М. та ін. Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2017. 351 с.
4. Галіч Т. О. Соціальні мережі Інтернет як агент соціалізації молоді. *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління*. Збірник наукових праць. Донецьк, 2014. Т. 15. Вип. 281. С. 250–256.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Чалкова І.Ю.

*магістр першого року навчання,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У РОБОТІ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ

Нині в Україні відбувається реформа системи надання соціальних послуг, розробляються механізми соціального замовлення, переосмислюється роль державних соціальних служб та, що важливо, роль неурядових організацій у здійсненні соціальної роботи зі спеціальними групами клієнтів. Перед соціальним працівником в умовах сьогодення постають нові соціальні проблеми, що потребують вирішення, розширюється коло об'єктів соціальної роботи. З огляду на це, актуальним є питання підготовки висококваліфікованих соціальних працівників, готових працювати у нових умовах, реагувати на нові суспільні виклики, професійно надавати якісні соціальні послуги спеціальним групам клієнтів.

Слід зазначити, що в Україні не вистачає висококваліфікованих фахівців у даній сфері, котрі могли б професійно здійснювати роботу з діагностики і прогнозування соціальних процесів, надавати профілактичну, психологічну, соціально-терапевтичну, педагогічну і правову допомогу спеціальним групам клієнтів. Це зумовлено тим, що в нашій країні тільки з середини 90-х років ХХ століття розпочалася професійна підготовка соціальних працівників. На той час у соціальних працівників не було практичного досвіду роботи в цій сфері, а також науково-теоретичних розробок із актуальних питань соціальної роботи та підготовки фахівців для соціальної сфери [1, с. 5].

Слід зазначити, що до спеціальних груп клієнтів відносять осіб, котрі потребують сторонньої спеціальної кваліфікованої допомоги і користуються можливими послугами відповідних закладів; при цьому обов'язковим є наявність згоди або контракту щодо надання послуг. До спеціальних груп клієнтів соціальної роботи відносять: хворих на

алкоголізм та наркоманію; хворих на ВІЛ/СНІД; осіб, котрі мають психічні порушення та психічні вади при нормальному інтелекті; бездомних; безробітних; військовослужбовців; національні меншини; сексуальні меншини; біженців, мігрантів; осіб, схильних до суїцидальної поведінки; правопорушники, котрі засуджені, а також ті, хто повернувся з місць позбавлення волі [5, с. 7].

Більше того, досить актуальної в умовах сьогодення є соціальна робота, пов'язана з ресоціалізацією засуджених в умовах пенітенціарної установи. Оскільки від такої роботи в більшості залежить благополучне повернення осіб в суспільство з подальшою їх участю в розбудові країни [6, с. 94].

До мережі закладів та установ, що надають послуги різним групам клієнтів слід включати центри (відділення) обліку бездомних громадян; установи для осіб, звільнених з місць позбавлення волі; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

У контексті досліджень Н. Пов'якель, професійну компетентність слід розглядати як інтегральну характеристику професіоналізму, що дозволяє визначити рівень підготовленості та здатність особистості успішно вирішувати професійні завдання і виконувати професійні обов'язки. Тому професійна компетентність виступає як основний компонент професіоналізму і визначальний фактор успішності реалізації соціальних та життєдіяльних функцій соціального працівника у роботі зі спеціальними групами клієнтів [1].

Професійна компетентність соціального працівника в Україні, так і за кордоном, представляє інтегральну систему професійно-значимих (когнітивних), мотиваційних і особистісних компонентів. Формування професійної компетентності залежить як від рівня підготовленості до роботи в соціальній сфері, так і готовності постійно вдосконалювати свій професіоналізм. У цьому аспекті ефективними методами і формами управління професійною компетентністю слід визначити майстер-класи, case-study і тренінгові програми [2, с. 196].

Соціальний працівник повинен мати в першу чергу сформовану професійну самосвідомість, психолого-педагогічні якості, необхідні в роботі зі спеціальними групами клієнтів, здатність до самовдосконалення [4, с. 196].

Підсумовуючи вищесказане, видно, що робота соціального працівника зі спеціальними групами клієнтів вимагає від останнього безмежного універсалізму, який водночас повинен унеможлилювати поверховість у

наданні допомоги. Забезпечити такі вимоги може соціальний працівник, що склався як людина, як громадянин, для якого цінністю є соціально захищене життя людини в суспільстві, незалежно від конкретних умов, що склалися.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко Н. С. Вступ до спеціальності: соціальна робота. Модуль 2 : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. 264 с.
2. Капська А. Й., Волинська Л. В., Карпенко О. Г., Филипчук В. С. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом. За ред. А. Й. Капської. Київ : ДЦСМ, 2003. 87 с.
3. Панов А. М. Социальная работа как наука, вид профессиональной деятельности и специальность в системе высшего образования. *Социальная работа*. 1995. № 1. 38 с.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики*. Київ : "К.І.С.", 2003. 268 с.
5. Кочубей Т. Д., Бойко О. М. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник. Умань : ФОП Жовтий, 2016. 278 с.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Голик Р.Р.

студент;

Ярмілко А.В.

*кандидат технічних наук, доцент,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

СИСТЕМА ГЕНЕРУВАННЯ КОДУ ДЛЯ UV-PCB-TECH

Друковані плати займають досить помітне місце у теперішньому індустріальному світі, а виробництва друкованих плат є дуже поширеними. Існують різноманітні методи для створення таких плат, але за кожним з цих методів, перш за все, потрібно створити опис схеми, за яким виготовляється шаблон друкованої плати. Для цього часто використовують спеціальні програми створення друкованих плат. Проте за нинішніх темпів розвитку технологій виникають потреби у покращенні вже існуючих або створенні нових програмних додатків, які будуть відповідати стандартам і потребам сучасного ринку. Від таких додатків очікують забезпечення дистанційного доступу користування, удосконалених, в порівнянні з вже існуючими програмами-аналогами, функціональних можливостей, а також придатності до вбудовування в сучасні технологічні лінії виробництва. Вони повинні давати змогу отримувати у найстисліші терміни плати високої якості відповідно до сучасних стандартів виробництва.

Метою даної роботи була розробка web-додатку, який буде виконувати перетворення первинного опису друкованої плати, сформованого за допомогою наявних на ринку спеціалізованих САД-систем, у код технологічної програми для керування виконавчим пристроєм за технологією UV-PCB-tech.

Типовий сучасний процес комп'ютеризованого виготовлення друкованої плати за технологією UV-PCB-tech передбачає застосування кількох основних інформаційних процесів (рис. 1). Перш за все виконується формування первинного опису плати (PCB) за допомогою

CAD-системи. Наступним кроком є експортування даного опису у один із можливих форматів, підтримуваних CAD-системою з якою працював користувач. Далі потрібно створити власне CNC-файл, який буде містити керуючу програму, призначену для виконавчого пристрою (найчастіше це технологічний лазер). Для цього потрібно опрацювати опис плати з накладанням технологічних параметрів, застосувавши для цього САМ-конвертор. Завершальним етапом є передача CNC-файлу виконавчому пристрою для фізичного виготовлення плати.

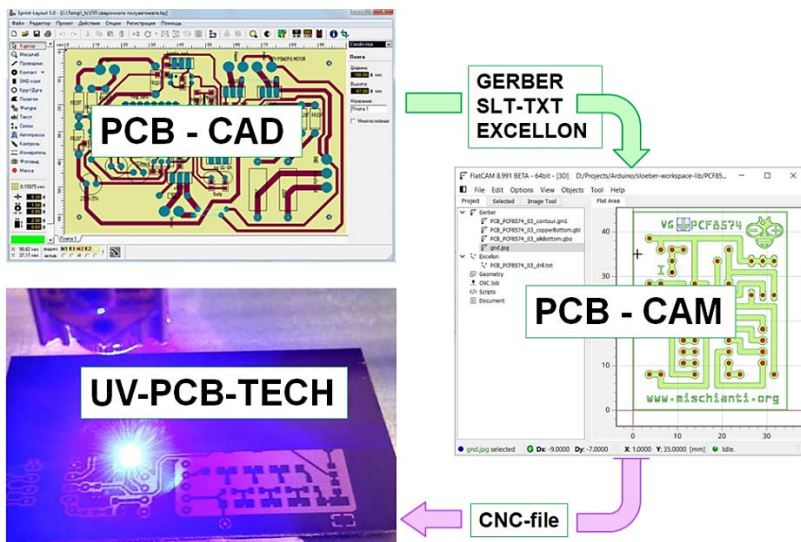

Рис. 1. Процес комп'ютеризованого виготовлення друкованої плати за технологією UV-PCB-tech

Розробка додатку виконувалися на основі ряду функціональних вимог, представлених користувачькими історіями, та досить широкого кола нефункціональних вимог, обумовлених особливостями прикладної галузі та технологічними обмеженнями як з боку UV-PCB-tech, так і з боку програмної інженерії. Основні функції системи стосуються маніпуляцій з вхідним описом плати, технологічними параметрами, поетапним перетворенням вхідної інформації у керуючу програму та сервісами організаційно-економічного змісту.

Важливим кроком було визначення відповідного завдання розробки архітектурного патерну. Проведений аналіз показав доцільність

архітектурного шаблону HMVC. Він містить в собі загальновідомий MVC-патерн, але дозволяє зручніше масштабувати систему, оскільки складається із множини MVC-триад, які взаємодіють одна з одною через контролери. На основі даного патерну було розроблено архітектуру додатку (рис. 2).

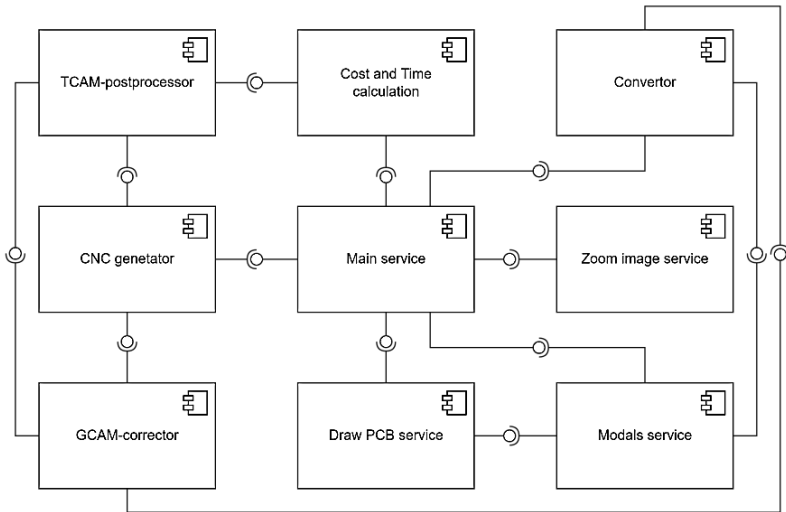

Рис. 2. Діаграма компонентів веб-додатку генерування коду для UV-PCB-tech

Принциповим питанням щодо кінцевої якості розроблюваного додатку був вибір принципу, за яким програмнокероване обладнання відтворюватиме геометрію елементів друкованої плати.

На поточний період розвитку технологій виготовлення друкованих плат існує різноманітне високопродуктивне обладнання, яке дозволяє виконувати інтерпретацію вхідного коду як растровим, так і векторним способом.

У випадку інтерпретації виконавчим механізмом вхідного коду у вигляді растру отримуємо шаблон РСВ з меншою точністю відтворення друкованих провідників, контактних площинок та інших елементів плати. Причиною є те, що при відтворенні зображення лазерний виконавчий пристрій залишає характерний слід круглої форми в початковій точці кожного відрізу на растрі при вмиканні лазера. В результаті межі

друкованих провідників будуть формуватися заокругленими кінцями таких відрізків растру, а отже – знижується точність шаблону. Крім того, при такому підході щодо формування шаблону виконавчий пристрій працює за принципом вмикання/вимикання лазера у відповідних місцях растрової лінії, що зумовлює лишні (холості) растрові проходи і накопичення часу додаткової непродуктивної щодо формування друкованих провідників роботи обладнання UV-PCB-tech.

Альтернативний, векторний підхід кращий тим, що в даному випадку краї ліній, які обмежують друковані провідники, формуються відповідними їх просторовій орієнтації проходами виконавчого пристрою. Внаслідок цього відображення вхідної геометрії є точнішими, а, отже, якість самого шаблону – вищою. Також виконується менше вмикань/вимикань лазера (вони будуть потрібні лише при переміщенні виконавчого пристрою до наступного вектору-елементу плати) та мінімізуються холості переїзди, що забезпечує зменшення часу на обробку. Тому, незважаючи на вищу складність реалізації, вибір був зроблений на користь саме цього підходу.

Специфіка файлів опису геометрії PCB-плат полягає в тому, що параметри примітивів задаються нульовою шириною. Якщо безпосередньо перетворити файл експорту геометрії у машинні CNC-коди, то елементи PCB-плат будуть мати ширину апертури лазерної плями, що не відповідає вимогам кінцевого користувача сервісу UV-PCB-tech. Даний недолік усувається за допомогою перерахунку координат вузлових точок примітивів з урахуванням базової геометрії, параметрів апертури плями UV-лазера, типу елемента плати, технології обробки та критерію мінімізації переїздів. Для побудови еквідистантних траєкторій було розроблено відповідне математичне забезпечення, котре виконує корекцію первинної геометрії PCB-примітивів відповідно до атрибутів ширини лінії. Застосування у математичній моделі обрахунку у приростах дозволило уніфікувати обрахунки та зменшити обчислювальну складність алгоритмів.

Також було розроблено модель економічних розрахунків, яка забезпечує організаційно-економічну складову функціоналу, пов'язану з оцінкою користувачем оптимальності співвідношення «ціна-якість» при заданих технологічних параметрах та забезпеченням подальших кроків з оформленням замовлення.

Система розроблялася як автономний веб-додаток та орієнтована на експлуатацію на мобільних пристроях. Тому для її реалізації було

використано стандартний набір технологій: HTML, CSS, JS. Закладки, які реалізують основні алгоритми додатку, представлено на рис. 3 та рис. 4.

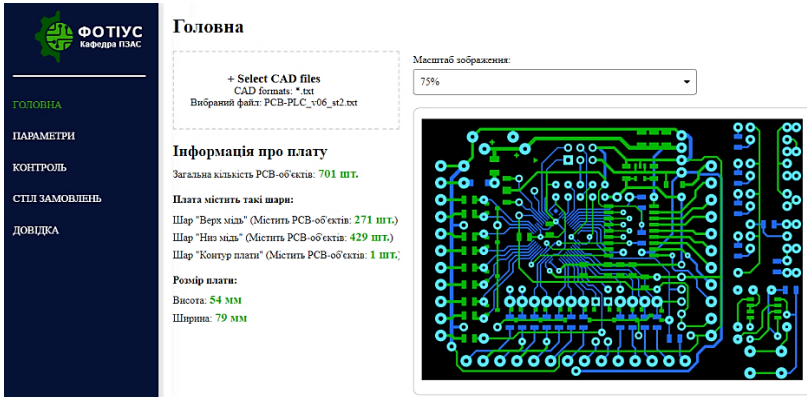

Рис. 3. Закладка завантаження РСВ-файлу

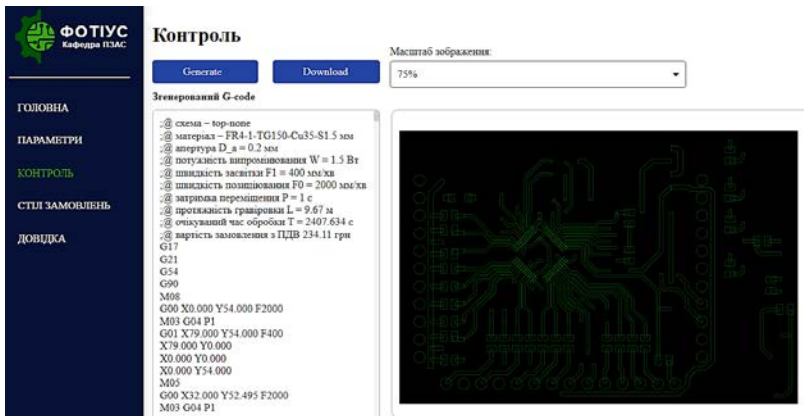

Рис. 4. Закладка генерування CNC-файлу

Отже, було отримано web-додаток генерування коду для UV-PCB-tech, який забезпечує інтеграцію виробничих процесів виготовлення друкованих плат та відповідає класу IoT- та IoT-програмних продуктів. Додаток містить базовий функціонал генерації CNC-файлів для технології UV-PCB-tech і є відкритим для подальшої розбудови шляхом нарощування та вдосконалення функціональних можливостей.

Дуран С.С., Коціпак В.О.

*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ЧАСОВИХ РЯДІВ

Розвиток інформаційних технологій (ІТ) та їх інтеграція у всі сфери людської діяльності сприяє підвищенню ефективності процесів прийняття управлінських та виробничих рішень. Розробка таких нових моделей, методів та інструментальних засобів, які б дозволили більш досконало враховувати особливості кожної конкретної предметної області, сприяє появі нових можливостей при здійсненні управління складними системами. Як правило, важливим аспектом при розробці таких ІТ є вирішення проблеми прогнозування основних показників системи на основі відомих ретроспективних даних. Тому, розробка нових та адаптація до задачі відомих методів прогнозування часових рядів є важливим етапом в процесі проектування таких ІТ.

Розглядається метод прогнозування динамічних рядів з урахуванням нечітких експертних оцінок [1; 2]. Використання такого методу дозволяє при прогнозуванні динамічного ряду враховувати як системні так і нестационарні фактори, які мають вплив на досліджувану величину. Такий підхід, як правило, дозволяє підвищити ефективність прогнозу.

Інформаційно-аналітична система (ІАС), в якій реалізовані моделі і методи прогнозування динамічних рядів на основі нечітких експертних оцінок, разом з розглянутими моделями і методами, є невід'ємною частиною відповідної ІТ.

Процес розробки ІАС необхідно здійснювати відповідно до рівнів системної моделі:

Цілі => задачі(моделі) => методи (алгоритми) => засоби.

Основною метою проектування ІАС є підвищення ефективності процесів прийняття рішень, пов'язаних з прогнозуванням числових показників на основі ретроспективних даних, шляхом забезпечення можливості ефективного врахування нечітких експертних оцінок при прогнозуванні.

Відповідно до поставленої мети та описаних моделей і методів, на етапі проектування ІАС необхідно реалізувати такі завдання:

- визначення прогнозного значення прогнозованої величини;
- визначення числової експертної оцінки прогнозного значення прогнозованої величини;
- задання коефіцієнту впливу експертних оцінок на результат та обчислення результуючого значення прогнозу.

Основою інформаційно-аналітичної системи є сукупність математичних моделей і методів, серед яких можна виділити такі:

- моделі і методи прогнозування на основі динамічних рядів;
- моделі і методи визначення компетентності експертів;
- нечіткі моделі і методи встановлення колективної числової оцінки.

З огляду на це, при проектуванні ІАС необхідно розв'язати такі задачі:

- розробка програмного забезпечення для попередньої обробки вхідних даних;
- розробка процедури синтезу прогнозуючої схеми на базі прогнозуючих моделей;
- розробка процедур обробки результатів експертних опитувань;
- розробка аналітичного блоку ІАС.

Інформаційно-аналітична системи, розроблена за даною схемою може ефективно використовуватися в процесах вирішення проблем, пов'язаних з прогнозуванням на основі ретроспективних даних.

Список використаних джерел:

1. Mulesa, O. Designing fuzzy expert methods of numeric evaluation of an object for the problems of forecasting / Oksana Mulesa, Fedir Geche // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. – 2016. – Vol. 3, N 4(81). – P. 37–43. – Way of Access : DOI: 10.15587/1729-4061.2016.70515.
2. Zaichenko, Y.P., Mohammed, Moamed, Shapovalenko N.V. (2002). Fuzzy neural networks and genetic algorithms in problems of macroeconomic forecasting. *Scientific news "KPI"*. № 4. P. 20–30.

Коціпак В.О., Дуран С.С.

*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЧАСОВИХ РЯДІВ ЕВОЛЮЦІЙНИМ МЕТОДОМ СИНТЕЗУ ПРОГНОЗНОЇ СХЕМИ

Прийняття рішень в різних сферах людської діяльності пов'язані з аналізом кількісних характеристик різних процесів та явищ. Визначальним етапом в таких процесах є визначення прогнозних значень ключових показників. Від точності та якості прогнозу залежить ефективність прийнятих рішень. Відомо багато методів прогнозування на основі часових рядів. Проте, як вже доведено, неможливо побудувати одного найкращого методу прогнозування, який би покращив результати застосування будь-якого з відомих методів [1; 2]. Таким чином, актуальною є розробка нових інструментів для аналізу часових рядів та обчислення прогнозних значень числових характеристик досліджуваних процесів і явищ.

Інформаційна технологія прогнозування часових рядів на основі еволюційного методу синтезу прогнозної схеми являє собою сукупність методів та засобів накопичення, обробки і зберігання даних з метою отримання нових знань щодо значень прогнозованої величини [3]. Вхідними даними є часові ряди, основу технології складають моделі і методи прогнозування. Результатом застосування інформаційної технології є правило щодо обчислення прогнозних значення досліджуваної величини. Структурна схема розробленої інформаційної технології наведена на рис. 1.

Відповідно до рис. 1, на початкових етапах вхідні дані опрацьовуються за допомогою методів препроцесінгу даних. Цей етап потрібен для підготовки часових рядів до застосування методів прогнозування.

На етапі обробки даних виконується прогнозування на основі обраних прогнозних моделей та синтезується прогнозна схема.

Етап інтерпретації даних полягає в обчисленні похибок прогнозу та волатильності отриманих результатів.

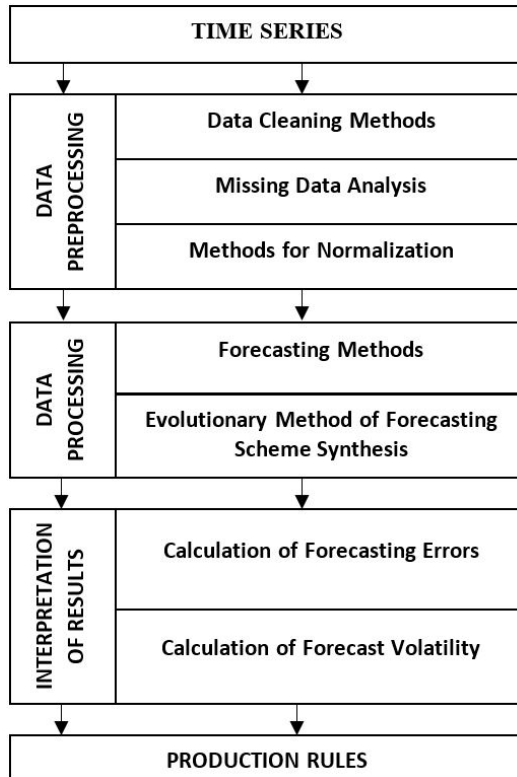

Рис. 1. Структурна схема інформаційної технології

Результатом застосування технології є продукційні правила для вибору прогнозного значення досліджуваної величини.

Список використаних джерел:

1. Гуляницький Л. Ф., Бондар Т. Г. Дослідження ефективності адаптивних методів прогнозування. *Компьютерная математика*. 2018. № 1. С. 53–60.
2. Мулеса О. Ю., Снитюк В. Є. Розробка еволюційного методу для прогнозування часових рядів. *Automation of technological and business processes*. 2020. No 12(3). P. 4–9.
3. Mulesa O., Geche F., Voloshchuk V., Buchok V., Batyuk A. (2017, September). Information technology for time series forecasting with considering fuzzy expert evaluations. In *2017 12th International Scientific and Technical Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT)* (Vol. 1, pp. 105–108). IEEE.

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

Кокус В.В.

головний бібліотекар,

Наукова бібліотека

Вінницького національного медичного університету

імені М.І. Пирогова

ЮЛІЙ СЕМЕНОВИЧ ГРОСМАН – ОРГАНІЗАТОР І ПЕРШИЙ ЗАВДУВАЧ КАФЕДРИ ФАРМАКОЛОГІЇ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ (1937–1941 РР.)

Упродовж всієї своєї 100-річної історії Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова гуртував навколо себе найкращих викладачів та науковців. У 1937 р. до Вінницького державного медичного інституту для організації кафедри фармакології з Одеси був запрошений молодий науковець, фармаколог, доцент Юлій Семенович Гросман.

Ю. С. Гросман народився 12 жовтня 1910 р. в м. Одеса у родині лікарів. Середню освіту здобув у хімічній професійно-технічній школі. У 1926–1928 рр. працював хіміком-лаборантом. Упродовж 1928–1932 рр. навчався в Одеському державному медичному інституті. У 1932–1935 рр. Ю. С. Гросман – аспірант і одночасно асистент кафедри фармакології того самого навчального закладу. Під керівництвом професора С. В. Циганова у 1936 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Експериментальні матеріали до питання про лізати» [6, с. 45].

У 1937 р. доцент Ю. С. Гросман переходить на роботу до Вінницького державного медичного інституту, де організовує та очолює кафедру фармакології. Під його керівництвом створювалась та розширювалась її матеріально-технічна база, удосконалювався навчальний процес. Наукова діяльність співробітників кафедри в цей час була пов'язана з дослідженням впливу теофіліну на кровеносні судини. В цей період на кафедрі працювали асистенти Ф. П. Ольгіна, Ф. С. Литвак та М. І. Газе. У 1938 р. Ю. С. Гросман на науковій медичній конференції Вінницького

медичного інституту виступив з доповіддю «Про зміни дихання при роздратуванні верхніх та нижніх дихальних шляхів» [7, с. 4]. Того самого року у журналі «Експериментальна медицина» була опублікована його стаття «Про вплив деяких вегетативних отрут і снотворних речовин на рефлекси з верхніх та нижніх дихальних шляхів». У 1940 р. у газеті «Більшовицька правда» Ю. С. Гросман опублікував статтю «Перший російський наркотизатор», в якій розглянув внесок видатного російського хірурга М. І. Пирогова у застосування наркозу під час хірургічних операцій [2, с. 4].

У 1940 р. Ю. С. Гросман у співавторстві з М. І. Газе видав короткий рецептурний довідник для лікарів, в якому були зібрані найпростіші, найбільш уживані рецептурні формули. Крім рецептурних формул, автори включили в це видання таблицю вищих разових та добових доз отруйних та сильнодіючих речовин, таблицю отрут, протиотрут і лікарських засобів при отруєннях, а також деякі несумісні лікарські суміші.

У 1941 р. в зв'язку з початком війни Ю. С. Гросман евакуювався до Узбекистану, де читав курс токсикології в Ташкентському медичному інституті. В грудні 1942 р. був мобілізований Ташкентським міським військовим комісаріатом до лав Червоної армії. Проходив службу на посаді начальника лікувально-евакуаційного відділення санітарного відділу армії і армійського токсиколога 69-ї Армії 1-го Білоруського фронту [1, с. 124]. Підготував низку оборонних праць з питань військової токсикології бойових отруйних речовин. Був демобілізований у 1945 р. у званні підполковника медичної служби. За участь у Другій світовій війні Ю. С. Гросман був нагороджений орденом Червоної зірки (1944) та Вітчизняної війни II ступеня (1945), медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945), «За звільнення Варшави», «За взяття Берліна» [5, с. 40].

Після демобілізації у жовтні 1945 р. Ю. С. Гросман повернувся до Одеського державного медичного інституту, де отримав посаду доцента кафедри фармакології. Весною 1946 р. організував в Івано-Франківському державному медичному інституті кафедру фармакології і читав там лекційний курс [3, с. 637].

У 1952 р. Ю. С. Гросман захистив докторську дисертацію на тему: «Експериментальні матеріали до патогенезу і вітамінотерапії опікового шоку» і отримав вчене звання професора. Він встановив важливі в патогенетичному відношенні факти порушення процесів

фосфорилювання і всмоктування вуглеводів при шоккових станах, пов'язаних із дисфункцією кори наднирників, а також довів високу ефективність застосування значних доз вітаміну С та комплексу вітамінів групи В при цій патології [4, с. 380]. Вчений вважав аскорбінову кислоту при опіковому шоці одним із видів патогенетичної терапії.

Упродовж 1954–1972 рр. Ю. С. Гросман перебував на посаді завідувача кафедри фармакології Пермського державного медичного інституту (РФ), а з 1959 р. до 1965 р. за сумісництвом очолював курс фармакології у Пермському державному фармацевтичному інституті [5, с. 40]. Під його керівництвом успішно розроблялися різні питання розвитку фармакології і експериментально-терапевтичного застосування вітамінів, протизапальних засобів, а також проводилися пошуки нових біологічно активних сполук [6, с. 45]. За цей час він сформував колектив кваліфікованих фармакологів, педагогів і науковців, в значній мірі удосконалив педагогічний процес, зробив величезний внесок у наукову роботу не лише кафедри, але й всього інституту.

Під керівництвом Ю. С. Гросмана було розпочато вивчення протизапальних властивостей низки вітамінів і синтезованих сполук та їх вплив на фагоцитоз. Показана можливість застосування вітамінів для регуляції запального процесу і стимуляції фагоцитозу, з'ясовано їх вплив на медіатори запалення та ін. За його участю на основі ніотинової кислоти і піразолону було синтезовано новий протизапальний препарат – нікофезон. Скринінг великого ряду С-заміщених похідних фенілбутанону дозволив вченому знайти декілька перспективних активних і малотоксичних сполук. В низці своїх праць Ю. С. Гросман показав можливість застосування антифлогістиків для регуляції проникності гісто-гематичних бар'єрів. В майбутньому він очолював експериментальне вивчення можливості застосування вітамінів для терапії гіпоксії переважно центрального, легеневого і тканинного типу, а також токсичних уражень печінки [4, с. 380].

У серії праць Ю. С. Гросман висвітив високу протизапальну активність нікотинату натрію. Згодом протизапальні властивості цього препарату були клінічно підтверджені і використовувалися в очній практиці при лікуванні кератитів. Науковець довів здатність препаратів ніотинової кислоти стимулювати імунологічні та репаративні процеси в організмі. На основі досліджень він також встановив закономірності найбільш ефективної комбінації вітамінів і гідрокортизону при лікуванні запальних процесів.

Ю. С. Гросман опублікував понад 70 наукових праць, значна частина яких була оприлюднена на міжнародних і всесоюзних форумах фармакологів і фізіологів [3, с. 637].

Науковець приділяв значну увагу підготовці кваліфікованих спеціалістів-фармакологів, під його керівництвом були захищені 4 докторські і 17 кандидатських дисертацій. Його учні очолювали кафедри і лабораторії інших навчальних закладів і науково-дослідних інститутів. Велику увагу Юлій Семенович приділяв навчально-методичній роботі. Працюючи у Пермському медичному інституті, він користувався великою повагою у студентів і співробітників як прекрасний науковець, лектор, педагог і вихователь. Ю. С. Гросман активно займався громадською роботою, був деканом факультету, головою центральної методичної комісії, науковим консультантом студентського наукового товариства, упродовж кількох років очолював методичну раду інституту [4, с. 380].

Ю. С. Гросман обирався членом правління Всесоюзного товариства фармакологів, головою його Пермського відділення, членом редакційної ради журналу «Фармакология и токсикология» [3, с. 637]. За плідну наукову та громадську діяльність був нагороджений низкою премій та відзнак, зокрема знаком «Відмінник охорони здоров'я» та «Знак Пошани» [8, с. 148].

Пішов із життя Юлій Семенович Гросман у 1972 р. в м. Перм (РФ) після важкої та тривалої хвороби.

Список використаних джерел:

1. Вклад Молотовского фармацевтического института в Великую Победу : биогр. сб. / Перм. гос. фармацевт. акад. ; сост. Е. С. Ворожцова. – Перм, 2020. – 161 с.
2. Гросман Ю. С. Перший російський наркотизатор / Ю. С. Гросман // Більшов. правда. – 1940. – 26 листоп. (№ 274). – С. 4.
3. Ю. С. Гросман : (к 60-летию со дня рождения) // Фармакология и токсикология. – 1971. – № 5. – С. 637.
4. Ю. С. Гросман : [некролог] // Фармакология и токсикология. – 1973. – № 3. – С. 380.
5. Гросман Юлій Семенович // Війна пройшла по їхніх долях. Книга пам'яті Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова : в 2-х ч. Ч. 1 / уклад.: О. А. Юрчишина, М. Г. Домненко, В. В. Кокус. – Вінниця, 2021. – С. 39–40.

6. Кафедрі фармакології ВНМУ – 70 років / уклад.: Г. І. Степанюк, Н. І. Іванова. – Вінниця : Континент-Прим, 2007. – 288 с.

7. Наукова медична конференція у Вінниці // Більшов. правда – 1938. – 11 листоп. (№ 259) – С. 4.

8. 110 років тому народився Гросман Юлій Семенович // ВНМУ ім. М. І. Пирогова : ювілеї, події, дати – 2020 : календар знамен. і пам'ят. дат / уклад.: О. А. Юрчишина, В. В. Кокус ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. – Вінниця, 2019. – С. 148.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Баглай І.Ю.

студент,

Запорізький національний університет

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХ ПРОЯВИ У СПОРТІ

Сфера гендерних відносин завжди була схильна до стереотипів. Протягом століть у них домінувала чоловіча сила та панування. Навіть багато прислів'їв і приказок, підкріплених стереотипами, були образливі для жінок. Сенсація фемінізму як широкого суспільного руху полягав насамперед у боротьбі з впливом застарілих гендерних стереотипів. Виникнення гендерних стереотипів пов'язане з тим, що модель гендерних відносин історично будувалася таким чином, що гендерні відмінності переважали над індивідуальними, якісними відмінностями в особистості чоловіків та жінок. Через призму усталених у суспільстві гендерних стереотипів масову свідомість включає у собі сукупність ціннісних орієнтацій, які відбивають взаємовідносини статей. Результат усвідомлення цінностей (позитивних або негативних) до цих стереотипів залежить не тільки від їхнього об'єктивного змісту, а й від особливостей суб'єкта, його інтересів, які визначаються як його належність до певної статі (чоловічої або жіночої), та індивідуальні риси особистості. Показано, що чоловікам і жінкам приписуються цілком певні психологічні якості і властивості особистості, нав'язуються різні типи темпераментів і стилів поведінки. Вплив гендерних стереотипів на сучасне виховання і освіту простежується в багатьох педагогічних дослідженнях (поза зв'язком саме з фізкультурною освітою, яка виступає окремим випадком у цій загальній закономірності), і це особливий науковий напрям, представлений безліччю монографій та дисертаційних досліджень, статей. Спорт є тією сферою, у якій дуже відчутно проявляються соціальна зумовленість конструювання жіночності та маскулітності, традиційні гендерні стереотипи та гендерно зумовлена поведінка. Спортивна діяльність має низку специфічних особливостей, що сприяють формуванню гендерних стереотипів. Типовий для чоловіків процес соціалізації більшою мірою, ніж для жінок, передбачає заняття

спортом, оскільки сприяє формуванню таких якостей особистості, які стереотипно сприймаються як «чоловічі» – сила, наполегливість, цілеспрямованість тощо. Хоча останнім часом жінки активно долучаються до спорту, проте і дотепер існують певні види, які характеризуються як більш чоловічі або жіночі. Агресивний фізичний контакт – це частина чоловічого спорту, тоді як грація й елегантність – риси типової спортсменки-жінки. Існують види спорту, які репрезентують образи, що відносяться до стереотипів.

Метою статті є надихнути спортсменок, уселити в них віру у власні сили, не лише створити умови для реалізації, а й сформувати сприятливий, здоровий морально-психологічний клімат у спортивному середовищі.

Сьогодні все більше жінок і чоловіків займаються спортом для проведення вільного часу та покращення здоров'я. На жаль, цей показник є дуже низьким в Україні – лише 14,2% населення залучено до занять фізичною культурою та спортом (Міністерство молоді та спорту, 2018). За дослідженням, проведеним у рамках Проекту ГОБ, питома вага осіб, які займалися фізичною культурою та спортом, у загальній кількості населення Чернівецької області в 2017 році склала 2% (Звіт Робочої групи з ГОБ, Чернівці, 2018). При звітуванні щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», Міністерство молоді та спорту не використовує розрізнені за статтю дані, однак, виходячи із даних, отриманих Проектом ГОБ, у Кіровоградській області в 2015 році жінки склали лише 26,1% від загальної кількості осіб, які займаються спортом (Проект ГОБ, 2016), а в Чернівецькій області в 2017 році – 25,1% (Звіт Робочої групи з ГОБ, Чернівці, 2018). Ще менший відсоток жінок займалися спортом (10%) та взяли участь у спортивно-масових заходах (16,6%), які були проведені у Дніпропетровській області фізкультурно-спортивним товариством Колос у 2016–2017 роках (Звіт Робочої групи з ГОБ, Дніпро, 2018). В Одеській області зафіксовано тенденцію до зниження участі жінок у збірних командах у національних змаганнях. Якщо в 2015 році жінки склали 37,5% від загальної кількості спортсменів, які взяли участь у змаганнях, то в 2017 році – лише 25,6% (Звіт Робочої групи з ГОБ, Одеса, 2018). Це збігається із глобальною тенденцією, яка свідчить про те, що традиційно у спорті, як професійному, так і масовому, переважають чоловіки.

У всьому світі показник участі жінок у спортивних заходах нижчий ніж чоловіків. Не винятком є й наша країна. Так, у Чернівецькій області в 2017 році жінки склали 25% від загальної кількості осіб, які займаються спортом (звіт робочої групи ГОБ, Чернівці, 2018). В Одеській області зафіксовано тенденцію до зниження участі жінок у збірних командах у національних змаганнях. Якщо в 2015 році жінки склали 37,5% від загальної кількості спортсменів, які взяли участь у змаганнях, то в 2017 році – лише 25,6% (Звіт Робочої групи з ГОБ, Одеса, 2018). Це збігається із глобальною тенденцією, яка свідчить про те, що традиційно у спорті, як професійному, так і масовому, переважають чоловіки.

Гендерний бюджетний аналіз програм у галузі фізичної культури і спорту виявив значне переважання хлопців серед вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ). У 2015 році в Кіровоградській області серед загальної чисельності користувачів послуг ДЮСШ комунальної власності дівчата становили 26,3%, хлопці – 73,7%. У спортивних школах, підпорядкованих громадським організаціям, навчалося 26,9% дівчат та 73,1% хлопців (Проект ГОБ, 2016). У Харківській області спостерігалася така сама картина: кількість хлопців серед учнів ДЮСШ у 2,9 рази перевищувала кількість дівчат. Хлопці чисельно переважали в олімпійських, неолімпійських та паралімпійських видах спорту (Проект ГОБ, 2016). У 2017 році в Одеській області в ДЮСШ, що знаходилися у підпорядкуванні спортивних осередків, навчалося 7% дівчат і 93% хлопців, а в інших ДЮСШ та на рівні заходів, що фінансуються за програмою «Підтримка фізкультурно-спортивного руху» це співвідношення складає 30% до 70%. (Звіт Робочої групи з ГОБ, Одеса, 2018). Дівчата менше задіяні в командних видах спорту. Зокрема, у 2015 році в Кіровоградській області у восьми командних видах спорту було задіяно 40,7% дівчат-спортсменок порівняно із 55,5% хлопців-спортсменів (Проект ГОБ, 2016). Суттєвий гендерний розрив у видатках був виявлений під час аналізу всіх програм у галузі фізичної культури та спорту. Наприклад, в Одеській області видатки за Обласною програмою розвитку фізичної культури та спорту на 2014–2017 роки розподілились у пропорції 71% – на користь чоловіків, 29% – на користь жінок (Звіт Робочої групи з ГОБ, Одеса, 2018). У Харківській області видатки на хлопців в ДЮСШ перевищили видатки на дівчат у 2014 році – в 2,7 рази, а в 2015 році – в 2,9 рази (Проект ГОБ, 2016).

Треба розуміти, що у даному випадку фінансування Програми розвитку фізичної культури і спорту відбувалося за рахунок обласних бюджетів, які наповнюються як жінками, так і чоловіками. Перекіс видатків на користь хлопців свідчить про несправедливе розподілення бюджетних коштів, а також про те, що батьки дівчат, які займалися поза ДЮСШ, мали оплачувати їхнє заняття спортом за власний рахунок. У сфері професійного спорту набагато менше жінок-спортсменок порівняно із чоловіками-спортсменами отримують спортивні звання. Зокрема, в Одеській області із загальної кількості осіб, що отримали спортивні звання жінки склали 9,5% у 2015 році, 12% – у 2016 році, і лише 3,5% – у 2017 році. Дуже часто участь жінок у тренуваннях та спортивних заходах обмежена браком часу, який пов'язаний із подвійним навантаженням жінок – додатковим виконанням ними роботи по догляду за дітьми та родичами. Зрозуміло, що відсутність доступної соціальної та медичної інфраструктури та послуг скорочує вільний час, який жінки могли б присвятити заняттям фізкультурою та спортом.

У соціальному середовищі зі значним класовим розшаруванням вибір спортивної кар'єри або відмова від неї визначається раціональною оцінкою прийнятних способів досягнення маскулінного статусу. Спорт – діяльність, у процесі якої відбувається маніфестація відмінностей між чоловіками і жінками. Культура XXI століття відходить від ділення на два варіанти, які представляли собою образи справжнього чоловіка та справжньої жінки. Культура сучасності демонструє нам нові образи, безперервну трансформацію і деконструкцію традиційних ідентичностей, які безперервно транслюються і відтворюються в культурі повсякденності.

Список використаних джерел:

1. Проблеми гендерної рівності у галузі фізичної культури та спорту/ [упоряд. О. Кисельова]. Київ : [б. в.], 2019. 26 с. : іл. Проект «Гендерне бюджетування в Україні».
2. Асоціація спортивних журналістів України, 2014: Гендерні стереотипи спортивної журналістики: чи існують вони? URL: <http://uspa.com.ua/ukr/news/id/391>.
3. Звіт Робочої групи з ГОБ, Чернівці, 2018: Чернівецька обласна державна адміністрація, Департамент фінансів Чернівецької обласної державної адміністрації, Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування. Звіт за результатами гендерного бюджетного аналізу бюджетної програми «Проведення спортивної роботи в регіоні» за період 2016–2017 рр. Чернівці, 2018.

4. Звіт Робочої групи з ГОБ, Одеса, 2018: Одеська обласна державна адміністрація, Департамент фінансів Одеської обласної державної адміністрації, Робоча група з гендерно орієнтованого бюджетування. Звіт за результатами гендерного бюджетного аналізу програми у галузі фізичної культури та спорту. Одеса, 2018.

Красновська Є.Г.

студентка,

Науковий керівник: Чайченко Н.Л.

доцент,

Державний торговельно-економічний університет

СПОРТ ЯК ОДИН З НАЙКРАЩИХ СПОСОБІВ ПІДТРИМКИ ЗДОРОВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ

Стрес – невід’ємна частина життя. Згідно з останнім опитуванням ADAА зі стресу та тривожних розладів, сім з десяти дорослих у Сполучених Штатах кажуть, що відчувають стрес або тривогу щодня, і більшість стверджують, що це заважає їхньому життю.

Усунути його неможливо, але можна навчитися керувати стресом, і більшість людей зазвичай це роблять. Згідно з недавнім онлайн-опитуванням ADAА, близько 14 відсотків людей використовують регулярні фізичні вправи, щоб впоратися зі стресом, що є найбільш рекомендованим способом зняття стресу серед фахівців охорони здоров’я. А серед тих, хто бере участь у опитуванні ADAА, які займаються спортом, здоровий відсоток вже на правильному шляху: їхню перевагу віддають ходьбі (29 відсотків), біг (20 відсотків) і йога (11 відсотків) [1, с. 15].

Коли стрес впливає на мозок з його численними нервовими зв’язками, решта тіла також відчуває вплив. Тому цілком зрозуміло, що якщо ваше тіло відчуває себе краще, то і ваш розум відчуває себе краще. Вправи та інша фізична активність виробляють ендорфіни – хімічні речовини в мозку, які діють як природні знеболюючі – а також покращують здатність спати, що, у свою чергу, зменшує стрес. Медитація, голковколювання, масаж, навіть глибоке дихання можуть викликати у вашому тілі

вироблення ендорфінів. А загальноприйнята думка стверджує, що тренування від низької до помірної інтенсивності змушують відчувати себе енергійними та здоровими [2].

Приблизно від 75% до 90% відвідувань лікаря припадає на захворювання, пов'язані зі стресом. Спорт допомагає впоратися зі стресом і дослідження показали, що 20–30 хвилин фізичних вправ щодня можуть змусити людей почуватися спокійніше. Цей спокій зберігається через кілька годин після тренування [1, с. 20].

Заняття таким видом спорту, як гольф або катання на лижах, змушують вас відкласти свої турботи і зосередитися на справі. Це допоможе очистити свій розум і заспокоїтися. Це також допомагає краще спати і поліпшує настрій.

Звичайно, спорт створюють довгострокові наслідки для психічного здоров'я. Заняття спортом може мати довгостроковий вплив на ваше психічне здоров'я. Дослідники вивчили 9688 дітей, які мали поганий досвід дитинства, наприклад, фізичне та сексуальне насильство або емоційну нехтування. Вони виявили, що ті діти, які займалися командними видами спорту, мали кращий психічний стан, коли вони були дорослими. Заняття спортом у групі має більший вплив на психічне здоров'я, ніж індивідуальні види спорту. Дослідники з Австралії виявили, що жінки, які грали в теніс і нетбол у клубах, мають краще психічне здоров'я, ніж ті, хто займався самотньо, наприклад, гуляв або займався в тренажерному залі. Між двома групами не було ніяких відмінностей у фізичному здоров'ї.

Дослідження підлітків-спортсменів показало, що ті, хто займався індивідуальними видами спорту, частіше повідомляли про тривожність і депресію. Можливо, це тому, що ті, хто займається командними видами спорту, часто грають заради розваги. Індивідуальні види спорту не вимагають, щоб інші змагалися разом і можуть викликати у спортсмена більше стресу, ніж насолоди.

Також дослідження норвезьких підлітків показало, що ті, хто займався командними видами спорту, рідше курили сигарети та вживали коноплю в дорослому віці., а корейські дослідники рекомендували займатися спортом, щоб допомогти підліткам боротися з інтернет-залежністю [3].

Однозначно спорт допомагає лікувати депресію. Фізичні вправи покращують симптоми депресії та зменшують ризик рецидиву. В одному дослідженні було виявлено, що фізичні вправи настільки ж ефективні, як і стандартне лікування антидепресантами, при цьому невелика кількість

фізичних вправ допомагає покращити депресію. Вправи також можуть допомогти, якщо у вас серйозне психічне захворювання, таке як шизофренія. Він покращує деякі симптоми шизофренії, включаючи втрату мотивації та проблеми з мисленням, але менш ефективний при інших симптомах, таких як галюцинації [4].

Одним з плюсом заняття спортом є те, що він допомагає підвищити самооцінку та впевненість. Завдяки дозованим вправам і поступовому нарощуванню ви покращуєте свою витривалість і, можливо, одночасно свою силу, спритність і координацію. В результаті у вас є успішний досвід: оскільки ви регулярно над чимось працюєте, ви досягаєте прогресу, і той, хто заслуговує поплескування по спині, це ви! Крім того, ви відчуєте себе більш енергійним і сильнішим. Це також добре для вашої впевненості в собі та самооцінки. Якщо ви досягаєте такого (спортивного) результату, коли перебуваєте в стані вигорання, то це часто є першим відчутним результатом, якого ви досягаєте після вигорання. Це, звичайно, навіть краще для вашої впевненості в собі [5].

Отже, фізичні вправи приносять користь тілу. Практично будь-який вид вправ, від аеробіки до йоги, може діяти як засіб для зняття стресу. Якщо ви не спортсмен або навіть якщо ви не у формі, ви все одно можете зробити невелику вправу значною мірою для боротьби зі стресом. Відкрийте для себе зв'язок між фізичними вправами і зняттям стресу – і чому фізичні вправи мають бути частиною вашого плану боротьби зі стресом. Фізичні вправи покращують ваше загальне здоров'я та ваше самопочуття, що надає вам бадьорості кожного дня.

Список використаних джерел:

1. Kendra Motors. Anxiety: How to Fight Stress, Shyness, and Panic Attacks with Proven Methods. 5th ed. 2020.
2. Як тренування роблять вас щасливішими? – *hiitworks*. *hiitworks*. URL: <https://hiitworks.com/blog/yak-trenuvannya-robot-vas-shhaslivim> (дата звернення: 08.06.2022).
3. Kendra Motors. Anxiety: How to Fight Stress, Shyness, and Panic Attacks with Proven Methods. 5th ed. 2020.
4. Командні види спорту допомагають дітям впоратися зі стресом – новини освіти | «Освіторія». *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/news/komandni-vydy-sportu-dopomagayut-dityam-vporatysya-zi-stresom>.
5. Чи допомагає спорт від депресії? – BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cul-40683578>.

6. Як підвищити самооцінку та впевненість у собі – 7 потужних способів підвищення самооцінки та набуття гармонії в бізнесі та особистому житті. *Путівник у світі фінансів і бізнесу, банківські і фінансові послуги.* URL: <http://bigenergy.com.ua/fnansi/dloviy-svt/1459-yak-pidvishhiti-samoocinku-ta-vpvennist--7-potuzhnix-sposobiv.html#part-5-5>.

Кривулін Ю.А.

здобувач;

Журавель О.А.

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ В НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДАХ СПОРТУ

Удосконалення підготовки сучасних спортсменів – багатогранне та багатопланове завдання. Вона включає низку напрямів, серед яких удосконалення техніко-тактичної підготовки, пошук нових шляхів підвищення працездатності спортсмена, застосування засобів фармакології, харчування спортсмена та інші. Тренери, вчені та й самі спортсмени перебувають у постійному пошуку шляхів, які забезпечили б максимально можливий приріст спортивних результатів.

Одним із напрямків удосконалення спортивної підготовки є використання досягнень спортивної психології. Однак, як у практичній сфері спорту, так і в наукових дослідженнях мало уваги приділяється психологічному фактору успішності спортивної діяльності, що базується на індивідуальній об'єктивній оцінці стану спортсмена, ступеня реалізації фізичних та психічних можливостей особистості, відповідно до поставлених цілей.

Сучасна психологічна наука має в своєму розпорядженні істотний арсенал методів, технологій і засобів, які в змозі значно впливати на ефективність тренувального і змагального процесів. У принципі, досягнення психології використовуються у спорті досить давно. Проте більшість фахівців у цій галузі вважає, що спектр можливостей тут далеко не вичерпаний.

Інтенсивно розроблялася проблема вольової підготовки спортсменів такими вченими як: А. Пуні, К. Жаров, Б. Смирнов, А. Пуні, Б. Вяткін, А. Родіонов, Ю. Кисельов, Г. Горбунов, Г. Бабушкін та ін.), А. Алексєєв та ін.

Термін психологічна підготовка найчастіше використовується для позначення широкого кола дій тренерів, спортсменів та менеджерів, які спрямовані на формування і розвиток психічних процесів та якостей особистості спортсменів і є необхідними для успішної тренувальної діяльності та виступів на змаганнях. При цьому розуміється, що психологічна підготовка сприяє ефективному проведенню інших видів підготовки (загальнофізичної, спеціальної фізичної, теоретичної, тактичної, технічної), а також є умовою успішного виступу на змаганнях. Рідше цей термін застосовується для характеристики педагогічної діяльності тренерів, які вирішують задачі підвищення психічної готовності спортсменів [1, с. 4].

До компонентів психологічної підготовленості відносяться:

- характеристики особистості, тобто мотивація, домагання, риси характеру, темперамент;
- психологічні процеси та функції;
- стабільні (позитивні) психічні стани.

Стимулювання діяльності через змагання – робота психологічно тонка, що не терпить шаблону, що вимагає обрахунку багатьох обставин. Суттєве значення в цьому випадку має знання типологічних особливостей в прояві властивостей нервової системи людини. Зокрема, особи з сильною нервовою системою більше стимулюються змагальною обстановкою, ніж особи зі слабкою нервовою системою, особливо якщо це дуже важливі змагання. Змагальні мотиви мають колективістську і індивідуалістичну спрямованість. Особи з колективістською спрямованістю добре виступають і в командних, і в особистих змаганнях, а з індивідуалістичною – тільки в особистих, причому тенденція ця досить стійка, хоча і може дещо змінюватися під впливом колективу [2, с. 15].

Основне завдання тренера та психолога – вирішення завдань максимальної реалізації індивідуальних можливостей спортсмена на основі врахування багатовимірності проявів індивідуально-психологічних властивостей у конкретній діяльності. Для вирішення завдання збереження досягнень спортсменів, необхідно психологічне забезпечення виступів елітних спортсменів та розробка та впровадження програми психічного відновлення, а також профілактика психічних перенапруг,

неухильне дотримання режиму роботи та відпочинку, розвиток комунікативних та психотехнічних навичок, психічне відновлення під час та після змагань.

Залежно від виду спорту та конкретних завдань психологічної підготовки застосовуються різноманітні форми занять: індивідуальні, групові, командні.

Індивідуальна форма занять може бути двох варіантів: самостійні заняття без тренера та під керівництвом тренера. Індивідуальні заняття можуть проводитися одночасно всім спортсменів команди чи групи, але кожен працює за своїм планом.

Групова форма занять передбачає розподіл всіх, хто займається рядом ознак у різні групи, і кожна працює за своїм планом.

Командна форма занять вирішує приватні та загальні завдання, підпорядковані колективним.

Неухильне та значне зростання спортивних досягнень, рекордів, характерне для світового спорту, показує недостатність трьох видів підготовки (фізичної, технічної, тактичної). Сучасні спортивні змагання вимагають від учасників величезної витрати як фізичної, а й психічної енергії. Навіть добре фізично і технічно підготовлений спортсмен неспроможна здобути перемогу, якщо він мало розвинені необхідні цього психічні функції і психологічні риси, які присутні в особистості.

Отже, можемо зробити висновок, що психічний стан спортсмена посідає одне місце разом з фізичною підготовкою. Психічний аспект та певні психологічні здібності набагато складніше розвинути, ніж фізичний стан, тому на це повинен приділяти увагу сам спортсмен та тренер.

Список використаних джерел:

1. Сосіна В. Ю. Психологічна підготовка в спорті (Лекція для студентів III курсу ФФВ напряму підготовки Хореографія з дисципліни «Основи теорії підготовки спортивного хореографа». С. 19.

2. Олійник Н. А., Войтенко С. М. Психологічні особливості спортивної діяльності. Монографія. Вінниця : ВНАУ, 2020. 240 с.

Мурцхваладзе О.В.

студентка,

*Запорізький національний університет;
Інструктор з українського рукопашу «Спас»*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСІБ І ЗРІЛОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТРЕНУВАНЬ З КОЗАЦЬКОГО БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА «СПАС»

Зрілий вік поділяють на 2 періоди:

- у чоловіків – 22-35 років, у жінок відповідно – 21-35 років;
- другий у чоловіків – 36-60 років, у жінок відповідно – 36-57 років.

До похилого віку відносять: чоловіків – 61-74 роки; жінок – 58-74 роки.

До старшого віку: 75-90 років. Довгожителів: старше 90 років.

Форми організації фізичного виховання осіб І зрілого віку – це індивідуальні та групові заняття, що властиві до фізкультурно-гігієнічного, оздоровчо-рекреативного напрямку. Вони охоплюють також заняття масовими видами спорту в оздоровчих цілях.

Вибір засобів фізичного виховання осіб І зрілого віку, обумовлені таким інтегральним показником як рівень фізичного стану людини.

Існує думка, що з особами першого зрілого віку оздоровчо-фізкультурні заняття необхідно проводити не більше трьох разів на тиждень з додатковим заняттям рекреаційного характеру.

Разом з різноманітними формами фізичної активності в цей період життєвого циклу людини необхідно приділяти особливу увагу загартовуючим процедурам, психічний саморегуляції, масажу та іншими елементами здорового способу життя.

Завдання ФВ осіб І зрілого віку

1. Збереження досягнутого рівня здоров'я, стійкості організму до несприятливих факторів впливу зовнішнього середовища, фізичної і розумової працездатності і на цій основі сприяння творчому довголіттю.

2. Підтримання на достатньо високому рівні рухових вмінь, навичок і фізичних якостей стосовно до вимог професій та умов сучасного побуту.

3. Поглиблення спеціальних знань про вплив фізичних вправ, що використовуються в процесі виробництва і в режимі вільного часу.

Національний вид бойового мистецтва під назвою “Спас” сформований на базі козацького бойового мистецтва “Спас”. В його

рамках розпрацьовано кілька напрямків, зокрема, прикладний, спортивний, показовий та оздоровчо-лікувальний.

На сьогоднішній день, офіційно цей вид спорту в Україні визнаний.

В рамках спортивного напрямку розпрацьовано показовий та оздоровчо-лікувальний напрямки, що в подальшому можуть стати окремими спортивними дисциплінами, зокрема показовий напрямок.

При роботі з людьми I зрілого віку – ми акцентуємо увагу саме на цих напрямках.

Основа тренувань та занять в групах I зрілого віку в Українському бойовому мистецтві:

- робота з козацькою зброєю та її макетами, як шашка, шабля, палка (розвиток координації рухів, удосконалення фізичних якостей та фізичної підготовки);

- козацькі ігри та розваги (розвиток спритності – вдосконалення можливостей власного тіла, популяризація національної культури та продовження традицій, розвиток комунікативних здібностей та емоційна «розрядка»);

- дихальні вправи;

- вправи на гнучкість;

- елементи бойових козацьких танців, гопака.

При дозуванні фізичних навантажень потрібно дотримуватись наступних правил:

- фізичні вправи повинні бути суворо дозовані за кількістю повторень, темпом виконання та амплітудою рухів;

- вправи із силовою напругою (еспандером, еластичним бинтом, гантелями) необхідно чергувати з вправами на розслаблення;

- після кожної серії з 3–4 вправ загально розвиваючого характеру необхідно виконувати дихальні вправи;

- для виконання вправ слід обирати найбільш зручне вихідне положення;

- з метою уникнення перевантаження доцільно дотримуватися принципу “розсіювання” навантаження, тобто чергувати вправи для верхніх кінцівок з вправами для ніг або для тулуба, вправи для м’язів – згиначів із вправами для м’язів-розгиначів.

- в заняттях урочного типу особами похилого та старшого віку обов’язково збільшують тривалість підготовчої та заключної частин заняття. В основну частину заняття включають паузи для активного та пасивного відпочинку.

Забезпечення природної потреби у фізичній активності й можливість удосконалення фізичної підготовки робить дуже популярними вправи з козацького бойового мистецтва серед чоловіків та жінок першого зрілого віку. Дані літератури свідчать про те, що збір, накопичення та зберігання спортивної інформації, оптимізація тренувальних навантажень та відстеження динаміки результатів тренувань призвели до нового напрямку використання баз даних і систем управління ними. Намагання вирішити питання встановлення раціональних параметрів фізичних навантажень та регламентації рухової активності спонукало нас до розробки тренувань, за допомогою якої можна не лише розв'язати питання оптимізації фізичних навантажень, але спостерігати динаміку антропометричних показників та аналізувати отриману інформацію задля корекції використовуваних програм тренувань.

Подальші дослідження заплановано спрямувати на вивчення можливостей удосконалювати процес фізичного виховання чоловіків та жінок першого зрілого віку, застосовуючи програму тренувань з козацького бойового мистецтва «Спас».

Список використаних джерел:

1. Дикий Б. В. Теоретико-методичні аспекти застосування середніх холодкових навантажень в оздоровчому тренуванні осіб першого та другого зрілого віку : автореф. дис. ... канд. наук фіз. вих. : спец.24.00.03 / Б. В. Дикий. – Львів, 2010. – 21 с.
2. Пирогова Е. А., Іващенко Л. Я., Страпко Н. П. Вплив фізичних вправ на здібність и здоров'я людини. – К.: Здоров'я, 1996. – 152 с.
3. Жданова О. М., Тучак А. М. [та ін.] Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму : [навч. посіб. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту]. – Луцьк : Вежа, 2000. – 240 с.
4. Притула О. Л., Рижов К. А., Лукоянова К. В. Навчальна програма для дитячо-юнацьких шкіл. Київ, 2012. 54 с.
5. «Спас» – Український звичай: Альманах. Запоріжжя : Інститут козацтва Запорозького державного університету, Школа Запорозького традиційного козацького бойового мистецтва «Спас», 1997.

Сілівончик А.В.

магістрант,

Науковий керівник: Ярмолюк О.В.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФІЗИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ВПЛИВИ АЙКІДО НА ЗДОРОВ'Я ТА ОСОБИСТІТЬ ПІДЛІТКІВ

Загальновідомо, що соціальні медіа, кінематограф і сучасний світ створили спотворене уявлення про цінність занять бойовими мистецтвами, демонструючи їх в розважальних цілях. Більшість інформації, що показується в ЗМІ або навіть на вулиці, спонукає молоде покоління брати участь у тренуваннях з бойових мистецтв і шукати більше інформації про це. Залучення до східних бойових мистецтв на прикладі айкідо можна описати багатьма термінами.

Айкідо, як різновид японських будо (бойових мистецтв), являє собою збалансовану систему фізичного, психічного й духовного виховання особистості підлітків. Айкідо – це бойове мистецтво, метод самозахисту та філософія з метою вдосконалювати свій характер за правилами природи [1]. Його значення можна інтерпретувати як шлях духовної гармонії, де 合 – «ай» означає гармонію, зв'язок, 氣 – «кі» означає дух, життя чи космічну енергію, а 道 – «до» – це метод, шлях.

Мета айкідо – формування ідеальної людської особистості за рахунок поєднання тіла та розуму шляхом інтенсивних розумових та фізичних тренувань та досягнення динамічності, як активного стану, так і спокою. Духовність основного принципу та раціональність його втілення є основою міжнародної популярності айкідо.

Айкідо відкрито для людей незалежно від їх віку статі, класової, національної та расової власності. Відсутність дискримінації та елітарності – базова характеристика айкідо.

У порівнянні з іншими видами единоборств, айкідо має ряд особливостей, що визначають його високу ефективність у формуванні морально-вольових якостей підлітків, а також їх фізичні якості та фізично-психологічний стан, які вимагають від них максимального прояву впевненості в своїх діях, концентрації. Доведено, що айкідо в своїй філософській і технічній базі містить образ моральності, який може

виступати системо утворюючим орієнтиром в процесі його викладання, як практики морального виховання підлітка в системі фізичної культури.

Мистецтво того, що називають психологічним айкідо, є високо-рівневими підходами до самозахисту, що використовують ці основні принципи, щоб повернути та вести, відхилити та перенаправляти чужу критичну, негативну, маніпулятивну та емоційно агресивну поведінку назад до того, хто вводить його в дію. Айкідо полягає в тому, щоб завершити конфлікт мирно і без травм.

П'ять принципів Айкідо, сформульованих засновником Моріхей Уесіба [2]:

1. Айкідо – це шлях, який вічно об'єднує всі шляхи Всесвіту; це Універсальний Розум, який містить всі і все об'єднує.

2. Айкідо – це істина, якої вчить Всесвіт і яка повинна застосовуватися до наших життів на Землі.

3. Айкідо – це принцип і шлях, який об'єднує людство з Універсальним Розумом.

4. Айкідо прийде до свого завершення, коли кожен, хто дотримувався свого істинного шляху, стане одним цілим із Всесвітом.

5. Айкідо – це шлях сили і співчуття, який веде до нескінченної досконалості і вічно зростаючої слави Бога.

Багато хто думає лише про фізичну складову та відкидає важливість емоційної, внутрішньої, чи духовної роботи над самим собою. Але цей момент розвивається паралельно з процесом тренування.

Фізична активність позначається на загальному стані у підлітковому віці. При заняттях айкідо відбувається розвиток гнучкості внаслідок постійних розтягнень м'язів. В айкідо використовується безліч технік больових замків «кансецу», при виконанні яких суглоби, зап'ястя і лікті м'яко витягуються в напрямку їх природного згину, що розвиває їх еластичність. Деякі спеціальні вправи розраховані на гнучкість колінних, тазостегнових, гомілковостопних суглобів і міжфалангових суглобів пальців [3]. Особлива увага приділяється розтягуванню нижніх кінцівок, так як слаборозвиненою частиною є задня група м'язів. Розтягнення в свою чергу, сприяють покращенню кровообігу, знижують м'язову напругу.

При виконанні всіх технік айкідо увага зосереджується на збереженні центральної лінії тіла і на збереженні спини і шиї абсолютно прямими, а грудної клітини відкритою, що допомагає формувати правильну поставу, зміцнює м'язи спини і запобігає розвитку вікової деформації хребта.

Виконання технік айкідо вчить правильному диханню за участю діафрагми. При цьому поліпшується робота внутрішніх органів (в тому числі печінки і селезінки), а також кровообіг і циркуляція лімфи, тому тренування айкідо позитивно позначаються на здоров'ї підлітків.

Щодо психологічних оцінок, айкідо позитивно впливає на усвідомленість, на зниження його орієнтації і, можливо, на сприяння розвитку орієнтації на завдання, а також на контроль гніву в ситуаціях змагань. Підлітки демонструють нижчий рівень фізичної агресії та соціальних, поведінкових проблем, ніж тайські кікбоксери, або в порівнянні з іншими бойовими мистецтвами, що може мати значну практичну цінність.

Айкідо – це вид спорту, який використовує правила для імітації справжнього бою та має переваги серед інших східних бойових мистецтв, а також переваги порівняно з іншими видами спорту для підлітків.

Східне бойове мистецтво, таке як айкідо, забезпечує цілий ряд позитивної фізичної, соціальної, емоційної, поведінкової і психічної користі на здоров'я підлітків у порівнянні з іншими видами спорту. Фізичні переваги включають м'язову силу, серцево-судинну витривалість та загальну фізичну підготовку. Щодо соціальної та емоційної користі, айкідо підвищує комунікабельність, самовпевненість, контроль, самооцінку та впливає на поведінку серед однолітків. Що стосується психічного здоров'я, то завдяки гармонії з природою, Всесвітом, з людьми, з самим собою, знижений рівень тривожності і депресії, а також агресії і насильства.

Загалом, айкідо є корисним видом спорту, який може бути більш ефективним варіантом для оптимізації переваги для фізичного, соціального та психічного здоров'я підлітків.

Список використаних джерел:

1. Фонд Айкікай. Про айкідо. URL: <http://www.aikikai.or.jp/eng/aikido/about.html>.
2. Уесіба К. Дух айкідо. 1-е вид. Токіо: Kodansha International, 1984.
3. Єлісеєв Є. В. Визначення ступеня впливу занять айкідо на точність руху дітей із церебральним паралічем. *Вісник. Науковий журнал Челябінського університету*. 2014. № 1. С. 35–38.
4. Алєєв М. Н., Гусєєв А. Г. Виховання морально-вольових якостей у дітей засобами фізичної культури. *Педагогіка*. 2008. № 1. С. 67–73.

5. Faggianelli, P., & Lukoff, D. Aikido and Psychotherapy: A Study of Psychotherapists. Who Are Aikido Practitioners. *Journal of Transpersonal Psychology*, 2006, 38(2), 159–178.

6. Вестбрук А., Ратті О. Айкідо та динамічна сфера. Перекл. з англ. Київ : «Софія», 1997. 368 с.

7. Познахарев С. А. Айкідо для гайдзіна. Частина перша, друга. Київ, 2015–2016. С. 180.

Шинкаренко Д.О.

курсант,

Науковий керівник: Журавель О.А.

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Фізична підготовка відіграє важливу роль у діяльності працівників органів внутрішніх справ. У першу чергу, вона необхідна для того швидко орієнтуватися в обстановці, що сталася під час виконання службових обов'язків. Також працівник ОВС повинен мати хороші фізичні здібності, щоб захистити себе у випадках, що загрожують життю та здоров'ю. Варто звернути увагу на те, що фізичну силу потрібно застосовувати відповідно до законних вимог.

Незнання своїх обов'язків під час несення служби можуть коштувати працівнику життя. Тому фізичну підготовку варто весь час удосконалювати, як самостійно, так і в групових заняттях. Дуже важливо, щоб службовець зміг ефективно оцінити ситуацію, аналізувати усі деталі ситуації та прийняти правильне рішення, яке збереже його здоров'я та інших осіб. Виходячи з цього дана тема є досить актуальною.

Розглядаючи поняття «фізичної підготовки» зазначаємо, що воно являє собою систему заходів, що спрямовані на формування рухових умінь, вдосконалення фізичних здібностей працівників зважаючи увагу на особливості його діяльності [1].

Тож процес підвищення рівня фізичної підготовленості має за мету вдосконалити засвоєнні знання та надати нові можливості для отримання успішного результату у службовій діяльності. Більшість фахівців вважають, що для того, щоб покращити фізичні здібності потрібно дотримуватися методичних рекомендацій: виконувати вправи та прийоми стимулюючи розвиток координованості, опановувати рухи самозахисту, відпрацьовувати підготовчі дії, щоб впевнено відчувати себе у різних небезпечних ситуаціях [2, с. 13].

Під час формування фізичних здібностей всебічно розвиваються і духовні якості людини, що допомагають стійко перенести фізичні навантаження та нервово-психічні напруження.

Сучасна наука у фізичній підготовці виділяє такі принципи: принцип оздоровчої спрямованості; принцип всебічного розвитку особи; принцип підбору методів фізичного виховання відповідно до індивідуальних особливостей людини; принцип формування мотивації до занять фізичною культурою; принцип поєднання спорту з іншими видами діяльності, що стосуються професії [3, с. 67].

Тому принципи фізичного виховання зводяться на досягнення позитивних результатів фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ.

Отже можемо зробити висновок, що удосконалювати рівень фізичних здібностей працівників ОВС необхідно для того, щоб вони змогли захистити себе. Кращих результатів можна досягти, якщо приділяти достатньо уваги спортивним заняттям. Високий рівень фізичної підготовленості допоможе впевнено діяти службовцям в ситуаціях з різним ступенем ризику.

Список використаних джерел:

1. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ від 26.01.2016 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
2. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
3. Пічугін М. Ф., Грибан Г. П., Романчук В. М. Фізичне виховання військовослужбовців : навч. посіб. / За ред. Г. П. Грибана. Житомир : ЖВІ НАУ, 2011. 820 с.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Гуцалюк Ю.С.

викладач,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж
Київського національного
торговельно-економічного університету»*

РЕЛІГІЯ ЯК ОДИН ІЗ ВЕКТОРІВ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Релігія завжди відіграла певну роль у житті соціуму. Релігія є однією з найдревніших форм суспільної свідомості – однією з форм відображення світу, але відображення своєрідного. У суспільстві завжди тісно переплетені як моральні, етичні, і релігійні норми, котрі суспільство або визнає, чи зобов'язує їх дотримуватися, або не вважає досить авторитетним. Релігія – явище дуже складне і має соціальний характер, тобто воно виникло в суспільстві цілком закономірно й існує разом з ним; воно поєднує в собі елементи раціонального (наприклад, моральні настанови) та ірраціонального (наприклад, фантастичні образи надприродних істот – ангелів, чортів тощо).

Релігія, на відміну від таких конкретніших форм суспільної свідомості, як мораль, політика, право, претендує на всебічне відображення дійсності. Вона виступає і як світогляд, а саме – як система поглядів на світ і місце людей у ньому, на принципи їхньої повсякденної поведінки. Релігія як форма суспільної свідомості та світогляд є однією з найдавніших і найпоширеніших сфер духовної культури людства. Адже духовна сфера є надзвичайно важливою у розвитку та існуванню суспільства.

Актуальність даної теми полягає у тому, що сучасні реалії суспільства та обставини у котрих існує людина потребують не лише матеріальної складової, а й духовної. Релігія виникла в свідомості людей під впливом умов суспільного буття, труднощів пізнавального процесу, потреби виходу із, здавалося б, безвиході, а також емоційного відношення людини до дійсності. Сучасний світ є досить авторитетним та жорстоким, тому людині необхідно мати своєрідний духовний світ, де вона може отримати духовний спокій.

Дана тема має значний науковий інтерес, зокрема у працях таких науковців як Ж.-П. Віллем «Європа та релігії», А. Колодний «Академічне релігієзнавство», Р. М. Брауна «Правила діалога», розглядалися питання про роль релігії у суспільстві, її значення, перспективи розвитку.

У ХХ столітті в культурі відбулася зміна провідної парадигми, що знайшло своє відображення в релігії (наприклад, аджорнаменто в католицизмі, поширення екуменічного руху, поява нових релігій). Тут важливо відзначити, що релігія була і залишається значимим елементом культури, роль якого історично змінювалася. Однак при цьому слід враховувати те, що релігія, як репрезентант культури, відбиває лише деяку частину її смислового змісту [4, с. 62].

Духовному фактору належить тут багато в чому визначальна роль: суспільство повинне усвідомити свої пріоритети, досягти єдності в їхньому розумінні і спільній реалізації. Цей творчий процес суспільств, самосвідомості протікає в різних культурних формах, не в останню чергу – у релігійній [4, с. 87].

Релігійна свідомість включає два взаємопов'язаних і водночас відносно самостійних рівні: релігійні психологію та ідеологію. Релігійна психологія – це сукупність властивих масі віруючих уявлень, почуттів, настроїв, звичок, традицій, пов'язаних із певною системою релігійних ідей. Релігійна ідеологія – це більш чи менш струнка система ідей, розробкою та пропагандою яких займаються релігійні організації, професійні богослови та служителі культу. В історичному аспекті релігійні психологія та ідеологія стають сходянками розвитку релігії. Релігійна ідеологія в сучасних релігіях включає в себе теологію, або богослов'я, богословські концепції економіки, політики, права, мистецтва, релігійну філософію тощо. Найважливішою частиною релігійної ідеології є теологія. Вона формулює докази ідеї Бога, дає систематизований виклад релігійних поглядів на світ, людину в світі, на сенс її буття. А сучасне суспільство без ідеї та ідеології існувати не може, тому це є важливою віхою для розвитку соціуму.

Проблема співвідношення релігії і суспільства розкривається в масштабі суспільств, суспільної системи в цілому, при аналізі їхніх особливостей як складової цієї системи. Якщо визначити духовну культуру як смислову систему людської життєдіяльності, то релігію можна розглядати в ролі її різновиду, системи сакральних змістів.

Сучасні православні богослови, йдучи за П. Флоренським, визначають духовну культуру як неземне, надприродне явище, обмежують її лише

релігійними ідеями та морально-релігійними вимогами. При цьому не беруться до уваги матеріальна основа культури, її значення, нерозривна єдність матеріальної і духовної сторін культури [5, с. 252].

Сучасне західне суспільство, зокрема культура у своїй основі діалогічна, тому прийняття для України діалогу як цінності веде до інтеграції з західними системами цінностей, до зближення культур. Важливу роль відіграє екуменізм, що сприяє пошуку та формуванню як діалогу та к і методу співпраці. В силу історичних реалій Україна завжди була тією територією, де постійно тривав діалог у своїх міжетнічних і міжкультурних формах. Це надає підставу думати, що орієнтація України на діалогічну модель культури приведе до відновлення традицій.

Отже, у суспільстві та в культурі релігія відіграє певну роль, що сприяє консолідації та формуванню цінностей як духовних так і релігійних.

Релігія не повинна справляти вплив на суспільне життя, але може в повному обсязі відігравати свою роль як духовна, етична, культурна, і навіть у дуже широкому сенсі, політична сила, але лише за умов поваги до автономії індивідів та до демократичного плюралізму. Релігія є ваговим вектором у формуванні відносин як політичних, культурних, економічних та суспільних.

Список використаних джерел:

1. Бабій М. Діалог у контексті міжконфесійних відносин: сутність і проблеми. Київ : Гнозис, 2001. С. 47.
2. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. Ставки XXI-го століття. Київ : Дух і літера, 2006. 332 с.
3. Кисельов О.С. Інтегративний потенціал релігій у сучасному світі // Релігія і соціальні зміни в сучасному суспільстві. Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Чернівці, 18–19 квітня 2005 р.). Чернівці : Рута. 2005. С. 43–46.
4. Колодний А. Академічне релігієзнавство. Київ : Світ Знань, 2000. 862 с.
5. Сарапін О. Релігійна діяльність: сутність та форми вияву. Київ : Світ знань, 2000. С. 250–265.

Наукове видання

**НАУКА СЬОГОДЕННЯ:
ПАРАДИГМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА І ТЕХНОЛОГІЙ**

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Ю. Войтюк

Підписано до друку 28.06.2022. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,05. Тираж 100. Замовлення № 0622/22.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, буд. 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.